

Utvärdering av Ifous FoU-program ”Språkutvecklande förskola”

Slutrapport 2025

Knowledge for a better society

Oxford Research tar fram kunskapsbaserade beslutsunderlag åt kunder i offentlig sektor.

Vi är specialister på samhällsvetenskapliga analyser, utvärderingar och strategier med fokus på två breda områden: regional utveckling och näringslivsutveckling samt välfärd (arbetsmarknad, hälsa, omsorg och utbildning)

Vi arbetar tvärvetenskapligt och kombinerar tre kompetenser: akademisk kunskap och metod, strategisk förståelse samt förmåga att kommunicera på ett effektivt och tydligt sätt.

Våra kunder finns framför allt inom offentlig sektor på lokal, regional, nationell, nordisk och europeisk nivå.

Oxford Research AB

Norrlandsgatan 11

111 43 Stockholm

Sweden

office@oxfordresearch.se

www.oxfordresearch.se

Uppdragsgivare

Ifous

Projektperiod

2023 – 2025

Projektteam och författare av rapporten

Elina Härmä

Vera Lindström

Kontakt

elina.harma@oxfordresearch.se

Sammanfattning

Oxford Research har haft i uppdrag att löpande utvärdera forskning- och utvecklingsprogrammet Språkutvecklande förskola. Syftet med utvärderingen har varit att följa upp resultaten som skapas i verksamheterna till följd av utvecklingsarbetet. Syftet har också varit att dokumentera vad programmet bidragit till och följa upp de effekter och mål som sattes upp för programmet enligt programplanen och programlogiken. Utvärderingen har genomförts parallellt med programmets genomförande under perioden 2023 till 2025 och kontinuerligt återfört lärande till Ifous och programmets styrgrupp.

Utvärderingen har tagit utgångspunkt i OECD DAC:s kriterier för utvärdering. Datainsamlingen har bestått av dokumentstudier, intervjuer, enkäter och fallstudier i tre verksamheter. I denna slutrapport presenterar vi de samlade resultaten av utvärderingen. Slutrapporten har föregåtts av två delrapporter.

Sammanfattningsvis visar slutrapporten på följande resultat:

- **Programmet har en hög måluppfyllelse genom forskningsnära arbetssätt och metoder som stärker den språkutvecklande praktiken.** Arbetet har centererats kring aktionsforskning och ELSA-modellen,¹ med lokala anpassningar. Filmning, observationer och kollegial reflektion har stärkt medvetenheten, samsynen och den professionella utvecklingen hos medverkande och i verksamheterna. Medverkande har fått ökad förmåga att använda vetenskaplig kunskap och både förvaltningsledare, rektorer och pedagoger har utvecklat ledarhandlingar som gynnar språkutvecklande arbete. Spridningsarbetet av de kunskaper och erfarenheter som medverkande fått genom programmet har inletts både internt inom arbetslag och till förskolor som inte medverkat i programmet, men omfattningen varierar mellan huvudmännen. Sammantaget har programmet lagt grunden för en mer systematisk, forskningsbaserad och långsiktigt förankrad språkutvecklande praktik.
- **Programmet svarar i hög grad mot verksamheternas behov genom forskningsnära utveckling och lokal förankring.** Aktiviteterna har gett de medverkande konkreta verktyg och arbetssätt som upplevs som relevanta och användbara i praktiken. Kombinationen av lokal anpassning, kollegialt lärande och forskningsanknytning har stärkt genomförandet. Inledande otydligheter kring syfte och struktur har klarnat under programmets gång,

¹ ELSA står för Eget Lärande genom Språkstödande Aktioner (på engelska, Early Educational Language Support Activities). I modellen används ett strukturerat arbetssätt för att stötta barns språk i förskolan. Björk-Willén, P., Kultti, A., Nordberg, A. et al. (2023) Forskningsplan Språkutvecklande förskola, Göteborgs universitet; Rönnerman, K. och Nordberg, A. (2022) *Språkstöd i förskolan genom aktionsforskning – en introduktion till ELSA-modellen*, Lärarförlaget.

vilket ökat engagemanget. Programmet har också visat sig vara flexibelt och anpassningsbart till olika huvudmäns förutsättningar. Vissa har dock önskat mer fokus på flerspråkighet och kunskapsutvecklande språk, enligt programmets ursprungliga syfte.

- **Programmet bidrar till samtliga önskade resultat genom ökad samsyn, språklig medvetenhet och stärkt professionell praktik.** Pedagoger beskriver hur arbetet lett till fördjupad förståelse för pedagogernas roll i lärandet och ett tydligare gemensamt ansvar för språkutvecklande arbete. Fokus har förskjutits från individuella svårigheter hos barnen till språk och lärmiljö som pedagogiskt verktyg. Medverkande ser också flertalet resultat hos barnen. Programmet har stärkt både trygghet, reflektion och samsyn i arbetslagen. Utfallet varierar dock mellan verksamheter beroende på personalresurser, ledningsstöd och behov.
- **Genomförandet har präglats av hög kvalitet, tydlig struktur och delvist starkt ledarskap.** En genomtänkt programorganisation, avsatt tid och ett aktivt ledarskap anses vara avgörande framgångsfaktorer. Samverkan inom processledargruppen och mellan huvudmännen, samt med Ifous har fungerat väl. Samarbetet med forskargruppen har präglats av både lyhördhet och vissa utmaningar kopplade till olika förväntningar och arbetssätt, särskilt när det gäller kommunikation och stöd i utvecklingsarbetet.

Mot bakgrund av tidigare delrapporter och denna slutrapport drar vi slutsatsen att Språkutvecklande förskola har i hög grad varit **relevant, effektivt, kvalitativt och uppskattat**. Programmet har stärkt förskolans språkutvecklande arbete och lagt en solid grund för **hållbara resultat** och **långsiktiga effekter**.

För att stärka Ifous framtida forsknings- och utvecklingsprogram ytterligare vill vi presentera 4 rekommendationer:

- Tydliggör ramarna och instruktionerna för medverkandes arbete från början
- Se löpande över och ha en dialog med alla medverkande om programmets syfte
- Fortsätt ta fram material för spridning och fundera kring en harmonisering av planer för spridning mellan kommunerna.
- Utnyttja de uppskattade metoderna under framtida program

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Inledning	5
1.1 Rapportens disposition	5
1.2 Om FoU-programmet Språkutvecklande förskola	6
1.3 Utvärderingsuppdraget har bestått av tre faser	8
1.4 Tidigare utvärderingsrapporter	9
1.5 Metod.....	11
2. Programmets måluppfyllelse, resultat och genomförande	16
2.1 Programmets måluppfyllelse	16
2.2 Programmets relevans.....	27
2.3 Samstämmighet.....	32
2.4 Effektivitet	34
2.5 Programmet förväntas bidra till långsiktiga effekter, men spridningen av kunskap varierar.....	48
2.6 Hållbarhet	51
3. Slutsatser och rekommendationer	52
3.1 Oxford Researchs bedömningar	53
3.2 Resultaten går i linje med programlogiken	55
3.3 Oxford Researchs rekommendationer.....	56
Bilaga A: Språkutvecklande förskolas programlogik	59
Bilaga B: Översiktsrapport för enkäten	60

1. Inledning

Ifous är ett fristående forskningsinstitut som verkar för att skapa nytta för svensk skola och förskola. Institutet samordnar praktikinära forskning och konkret utvecklingsarbete som pedagoger och skolledare aktivt deltar i. Programmen fokuserar på teman som har stor betydelse för lärandet.

Fleråriga forsknings- och utvecklingsprogram (FoU-program) utgör kärnan i Ifous verksamhet. Programmen pågår i tre till fyra år och utformas utifrån fyra vägledande principer:

- Tydligt fokus på barns- och elevers behov.
- Stärk pedagogers och skolledares professionella utveckling.
- Främja samarbete mellan praktik och akademi.
- Leda till att resultaten publiceras i relevanta kanaler.

Huvudmålet med programmen är att det kollegiala lärandet och samarbetet ska bidra till hållbar förändring i de verksamheter som medverkar i programmen.

Oxford Research har haft i uppdrag att löpande utvärdera FoU-programmet Språkutvecklande förskola (SpråkFör). I det här dokumentet presenterar vi utvärderingens slutrapport.

1.1 Rapportens disposition

Rapporten har följande disposition:

- **Kapitel 1** beskriver FoU-programmet Språkutvecklande förskola samt redogör för utvärderingens syfte, metoder och tidigare delrapporter.
- **Kapitel 2** presenterar resultaten gällande programmets måluppfyllelse, resultat och genomförande.
- **Kapitel 3** samlar utvärderingens slutsatser och bedömningar utifrån de utvärderingskriterier och den programlogik som utvärderingen utgått från.
- **Bilaga A** innehåller programlogiken för Språkutvecklande förskola.
- **Bilaga B** innehåller en översiktsrapport från den slututvärderande enkäten.

1.2 Om FoU-programmet Språkutvecklande förskola

Syftet med FoU-programmet Språkutvecklande förskola var att medverkande pedagoger, speciallärare, specialpedagoger, barnskötare, förste förskollärare, biträdande rektorer och rektorer utvecklar arbetssätt som stärker barns språkliga lärande och utveckling. Syftet har också varit att genom samarbete mellan förskolans yrkesverksamma och forskare låta kunskaper och erfarenheter som bildas i förskolans praktik utgöra grund för gemensam kunskapsutveckling och bidra till forskningen inom området, så kallad praktikinrä forskning.

På övergripande nivå har programmet syftat på att besvara frågor såsom:

- Vad innebär fördjupade språkkunskaper² i förskolan och hur kan det främjas i flerspråkig kontext?
- Vilka faktorer är, utifrån detta, centrala i pedagogernas språkanvändning och kommunikativa samspel med barnen?
- Hur kan dessa kvalitetsaspekter följas upp och utvärderas i syfte att främja fortsatt utveckling?

1.2.1 Programmets organisation och aktiviteter

Språkutvecklande förskola har drivits i samverkan mellan Ifous, en forskargrupp och elva kommunala huvudmän:

- Bjuv
- Botkyrka
- Katrineholm
- Kävlinge
- Linköping
- Malmö
- Sjöbo
- Värmdö
- Västerås
- Ydre
- Örebro

Representanter för den övergripande ledningsnivån hos skolhuvudmannen bildade tillsammans med representanter för forskargruppen och Ifous programledning en

² Ifous och styrgruppen för programmet beslutade under hösten 2023 att ersätta formuleringen "kunskapsrelaterat språk" med "fördjupade språkkunskaper" i programplanen.

styrgrupp för hela FoU-programmet. En viktig princip i Ifous FoU-program är att representanter för samtliga funktioner/nivåer i huvudmannens styrkedja (förvaltningsledare, rektorer och pedagoger) ska medverka aktivt i programmet. Sammanlagt har Språkutvecklande förskola haft cirka 400 medverkande på samtliga nivåer.

Programmet har innehållit både forskning och utvecklingsarbete. Forskare från Mälardalens universitet och Göteborgs universitet har ansvarat för forskningsinsatsen. Forskningsinsatsen har varit interaktiv och praktikinära och byggt på det utvecklingsarbete som genomförs i verksamheterna under programmet.

Utvecklingsarbetet har ägt rum i medverkande skolhuvudmäns förskoleverksamheter. Kärnan i arbetet har varit så kallade utvecklingsgrupper, som bestod av rektorer, biträdande rektorer och personal (förste förskollärare, förskolepersonal, speciallärare och specialpedagoger) i medverkande förskolor. Dessa grupper ansvarade för att driva och genomföra sitt lokala utvecklingsarbete genom att utveckla och implementera arbetssätt för det språkutvecklande arbetet. Varje huvudman har dessutom utsett en eller flera lokala processledare, som stödjer styrningen och ledningen av det lokala utvecklingsarbetet, samt en lokal styrgrupp, bestående av processledare, rektorer samt representanter från huvudmannen. Antalet utvecklingsgrupper var totalt 44 vid inledningen av programmet.

Två utvecklingsseminarier per år har arrangerats av Ifous i samråd med styrgruppen. Under utvecklingsseminarierna möttes medverkande från alla huvudmän och funktioner för att dela erfarenheter från utvecklingsarbetet, diskutera gjorda observationer och lyssna till föreläsningar om aktuell forskning och kunskap. Ifous genomförde även två årliga seminarier som riktade sig till ledare (förvaltningsledare, rektorer, biträdande rektorer och förste förskollärare).

1.2.2 Programmet har haft nio målsättningar

Programmet har haft två typer av målsättningar: för forskningen och för utvecklingsarbetet. Forskningens mål har handlat om att öka kunskapen om hur de fördjupade språkkunskaperna kan främjas i flerspråkiga kontexter, synliggöra forskningsfrågorna, utveckla metoder för praktikinära forskning, samt publicera resultat. I den här utvärderingen har vi fokuserat på utvecklingsarbetets mål. Utvecklingsarbetet inom Språkutvecklande förskola har haft 9 målsättningar:

- Deltagande förskolepersonal har utvecklat en bredare repertoar av språkutvecklande metoder och arbetssätt generellt och metoder för fördjupad språkanvändning specifikt, som kan användas och anpassas utifrån barnens olika förutsättningar och behov.

- Medverkande har utarbetat material för att följa upp och utvärdera sitt språkutvecklande arbete.
- Kunskapen har ökat om vilka ledarhandlingar som krävs på olika nivåer för att främja det språkutvecklande arbetet.
- De medverkandes professionella praktik har blivit föremål för samtal och gemensam reflektion.
- De medverkande har ökat sin förståelse för, samt sin förmåga att värdera och använda, vetenskaplig kunskap. De samtalar om, tolkar och använder forskningsresultat i sitt dagliga arbete.
- Flera medverkande dokumenterar och publicerar sitt utvecklingsarbete i artikelserien Leda & Lära.
- Huvudmännen har fått ökade kunskaper om vilka ledarhandlingar som gynnar språkutvecklande arbetet för en likvärdig förskola.
- Huvudmännen har upprättat planer för hur kunskaper och erfarenheter från FoU-programmet delas med de förskolor som inte deltagit i programmet. Huvudmännen utvecklar organisationerna och skapar förutsättningar för långsiktigt hållbart utvecklingsarbete.

1.3 Utvärderingsuppdraget har bestått av tre faser

Oxford Research har på uppdrag av Ifous utvärderat Språkutvecklande förskola. Syftet med utvärderingen har varit att följa upp resultaten som skapats i verksamheterna till följd av utvecklingsarbetet. Utvärderingen har också syftat till att dokumentera vad programmet bidragit till och i vilken utsträckning effekter och mål i programdokumentet och programlogiken uppnåtts.

Utvärderingen har organiserats i tre faser, vilka har följt programmets löptid om tre år.

1. **En inledande fas**, vars huvudsyfte var att skapa en bas för utvärderingen och programgenomförandet. Det gjorde vi genom att ta fram en programlogik för programmet och genomföra en nulägesanalys inför genomförandet.
2. **En genomförandefas** som bestod av datainsamling och analys för att följa upp genomförandet och bidra till lärande om aktuella frågor under programmets genomförande.
3. **En sammanfattande och slututvärderande fas**, som mynnat ut i denna slutrapport med syfte att slututvärdera programmets genomförande och effekter, samt bidra till spridning och lärande framåt.

1.3.1 Utvärderingen har bidragit till lärande och kunskap

Utvärderingen av Språkutvecklande förskola har belyst hur programmet bedrivits i förhållande till programplanen och programlogiken, och de uppsatta målsättningarna i dessa. Utvärderingen ger också kunskap om hur programmets genomförande och resultat har svarat mot medverkande och styrgruppens behov och förväntningar, om programmet leder till några långsiktiga effekter och om det finns potential för en fortsatt utveckling hos de medverkande verksamheterna.

Utvärderingen har varit både summativ och formativ. Summativ då den ger en bild av de faktiska prestationerna och resultaten i relation till förväntningarna. Formativ då den gett Ifous och programmets styrgrupp ett underlag för att löpande kunna följa programmets utveckling och därigenom utgjort ett underlag för att styra dess inriktning. Utvärderingen ska skapa en förståelse för vad satsningen genom Språkutvecklande förskola har bidragit till och i vilken omfattning programmets mål uppnåtts. Sammantaget skapar utvärderingen ett kunskapsunderlag för Ifous både i relation till Språkutvecklande förskola och i utformningen av nya program.

1.4 Tidigare utvärderingsrapporter

Utöver denna slutrapport har två tidigare rapporter levererats. En inledande rapport med programmets programlogik och nulägesanalys, samt en delrapport under genomförandet av programmet.

Delrapport 1 visade generellt på en stor samsyn vad gäller incitament, engagemang och förväntningar på programmet

Den första fasen fokuserade på programlogik och nulägesanalys. Fasen bestod dels av en digital workshop med programmets styrgrupp som mynnade ut i framtagandet av Språkutvecklande förskolas programlogik. Dels dokumentstudier av anteckningar från möten mellan Ifous och medverkande verksamheter, dels intervjuer med förskolepersonal, rektorer, lokala processledare och styrgruppsmedlemmar hos de huvudmän som utgör utvärderingens fallstudier³.

Trots en uppstartsfas inom programmet var vårt intryck att medverkande på alla nivåer hade en relativt tydlig syn på sin roll i förhållande till programmet och samarbetet fungerade väl. Medverkande hade en positiv bild av Ifous och forskarna vilket skapade höga förväntningar. Samtidigt påpekades vikten av att programorganisationen, det vill säga Ifous och forskarna, skulle vara lyhörda, inspirerande och tillgängliga.

Medverkande framhävde vikten av språket i förhållande till stora samhällsfrågor som jämlikhet och en välfungerande demokrati. Medverkan i programmet handlade därmed om

³ Urvalet av fallstudierna beskrivs kort i en fotnot under metodavsnittet 1.5.

att det är direkt avgörande för barns framtid och i förlängningen för samhället vilket förutsätter kunskap och kompetens om språkutvecklande arbete hos pedagogerna. Insatser för språkutveckling i förskolan var inte något nytt bland medverkande verksamheter men tidigare arbete verkade inte ha gett önskvärda resultat.

En reflektion från vårt håll var att Ifous-programmet utgör mer av en ”inre” insats med fokus på medverkandes pedagogiska utveckling och självreflexiva arbetssätt än en ”yttre” insats där fokus ligger på till exempel skapandet av språkliga miljöer och högläsning. Medverkan i Språkutvecklande förskola förväntades således leda till nya arbetssätt och metoder för att arbeta med språkutveckling i förskolan på ett evidensbaserat och medvetet sätt. Därtill förväntades medverkan leda till att man i större utsträckning skulle följa upp och utvärderar effekterna av insatserna. För att lyckas såg vi att det är viktigt att ständigt arbeta för att skapa goda förutsättningar för medverkande att kunna ta hem och sprida de redskap och metoder de lär sig genom Språkutvecklande förskola – en ständigt återkommande utmaning bland medverkande i Ifous-program.

Likt andra Ifous-program handlade de främsta förväntade utmaningarna i Språkutvecklande förskola om manfall och personalomsättning. Förskolor som har stora behov av att arbeta språkutvecklande ligger också i hög utsträckning i socioekonomiskt utsatta områden, vilka också kan präglas av lägre andel behörig förskolepersonal. Här påpekade vi om det särskilt viktiga i att löpande under programmets genomförande påminna om syftet och värdet med medverkan för att hjälpa till med uthållighet och att hålla gnistan levande.

Delrapport 2 visade att programmet är relevant, effektivt och följde programlogiken

Den andra fasen fokuserade på det första året av programmets genomförande. Datainsamlingen i fas 2 bestod dels av intervjuer med styrgruppsmedlemmar och lokala processledare, dels av en enkät med samtliga medverkande i programmet och dokumentstudier.

Vi konstaterade att programmet var relevant och i hög grad motsvarade de medverkandes behov att arbeta med språk- och kunskapsutveckling i förskolan. Programlogiken som upprättades i den första fasen följdes i hög grad och att vi kunde se påbörjade resultat i linje med effektnivå ⁴. Därutöver styrde programmet redan då i hög grad mot programmålen. Vi lyfte även vissa förbättringsmöjligheter så som utmaningen att skapa likvärdiga resultat hos verksamheterna och att det fanns olika förståelse bland medverkande för kopplingen mellan forskningsarbetet och utvecklingsarbete. Forskargruppen upplevdes samtidigt som spretig men inlyssnande. I intervjuerna

⁴ För programlogiken, se Bilaga A.

framgick vidare att programmet vid det skedet skulle behöva skifta fokus från vardaglig språkutveckling till mer skolförberedande språkutveckling.

Vi gav följande medskick för att stärka programmets framgång:

- **Förtydliga kopplingen mellan forskningen och utvecklingsarbetet.** Samtidigt som många medverkande pedagoger och rektorer såg ett stort värde av aktionsforskningen i förhållande till att arbeta språkutvecklande, verkade det bland vissa saknas en förståelse för bryggan mellan aktionsforskningen och utvecklingsarbetet. För de medverkande pedagogerna som upplevde att de ”arbetar dubbelt” kunde det leda till att programmet kändes mer belastande. Vi rekommenderade därför Ifous, forskargruppen och huvudmännens styrgruppsmedlemmar att dels ha en lyhördhet mot att arbetet kunde uppfattas som tidskrävande, dels diskutera hur kopplingen mellan dessa delar kunde förtydligas ytterligare.
- **Tydligare budskap från forskargruppen.** Vårt intryck var att forskargruppen var lyhörda för medverkandes synpunkter och hade bland annat ökat sin transparens och varit flexibla mot bakgrund av medverkandes input. Under programmets första år hade det samtidigt funnits upplevelser av att forskarna ibland gav otydliga och dubbla budskap om vad förväntningarna på de medverkande. Vi rekommenderade därför Ifous, forskargruppen och huvudmännens styrgruppsmedlemmar att fundera på och diskutera hur forskargruppen skulle kunna bli tydligare i sina budskap till medverkande.
- **Återbesök frågan om huruvida stärkt språkförmåga bland personalen bör vara en del av programmets önskade effekter.** Det rörde meningsskiljaktigheter om huruvida programmet bör involvera utvecklingen av personalens språkförmåga. Frågan kom att ingå i programlogiken som en del av att huvudmannen skapar förutsättningar och tillhandahåller resurser för språkutveckling, men diskuterades i samband med vår presentation av nulägesanalysen 2023.⁵

1.5 Metod

1.5.1 En teoribaserad utvärdering med programlogik

En teoribaserad utvärdering innebär att utvärderingen tar utgångspunkt i en teori om hur programmet förväntas fungera, en så kallad programlogik. Programlogiken beskriver hur programmet är konstruerat och hur det steg för steg är tänkt att uppnå önskade mål och

⁵ Frågan har sedan dess diskuterats och styrgruppen kom under programmets sista år överens om att effekten skulle tas bort från programlogiken. Huvudmännen såg i stället effekten som en positiv bieffekt av programmet.

effekter. Den illustrerar och strukturerar antaganden om orsak och verkan mellan aktiviteter, resultat och effekter och utgör därmed en slags arbetshypotes för hur programmet är tänkt att fungera. Programlogiken togs fram och fastställdes tillsammans med styrgruppen i utvärderingens inledande fas och har sedan använts för att utvärdera genomförandet av programmet. Språkutvecklande förskolas programlogik återfinns i bilaga A.

Utvärderingen utgick vidare från en anpassad modell av OECD DAC:s kriterier för utvärdering. Kriterierna utgör ett normativt ramverk som används för att förstå värdet av en insats eller ett program och fungerar som en utgångspunkt för utvärderingens bedömningar. De fem kriterierna relevans, samstämmighet, effektivitet, långsiktiga effekter och hållbarhet har använts i utvärderingen. Utvärderingskriterierna presenteras i tabell 1 nedan.

Tabell 1: Beskrivning av utvärderingsområden och kriterier.

Utvärderingsområde	Beskrivning
Relevans	I vilken utsträckning programmets målsättningar och utformning svarar mot verksamheternas behov och prioriteringar.
Samstämmighet	I vilken utsträckning programmet är kompatibelt och integreras med medverkandes ordinarie verksamhet.
Effektivitet	I vilken utsträckning programmet bedrivs med hög kvalitet och uppnår sina mål och önskade resultat.
Långsiktiga effekter	I vilken utsträckning programmet har lett till eller förväntas leda till betydande långsiktiga effekter.
Hållbarhet	I vilken utsträckning positiva resultat från programmet kommer bestå efter programmets avslutning, eller har förutsättningar att bestå.

1.5.2 Semistrukturerade intervjuer med medverkande

Under utvärderingens gång har vi genomfört semistrukturerade intervjuer med styrgruppsmedlemmar, lokala processledare, rektorer, en förste förskollärare och förskollärare. Syftet med intervjuerna har varit att få en kvalitativ och nyanserad bild av programmets genomförande och resultat från samtliga funktioner.

Inför den här slutrapporten har vi genomfört totalt 22 intervjuer varav en gruppintervju. Vi har genomfört intervjuer med alla 11 styrgruppsmedlemmar. Vi har därtill genomfört intervjuer med lokala processledare, rektorer och förskollärare från de tre huvudmän som

utgjort fallstudier i utvärderingen⁶. Inför slututvärderingen har vi därmed talat med fyra lokala processledare (varav två hos en huvudman), två rektorer och en förste förskollärare⁷. Vi har intervjuat sex förskollärare: två från varsin huvudman och en gruppintervju för en huvudman. Samtliga intervjuer, utom en gruppintervju med förskollärare, genomfördes digitalt.

I denna rapport benämner vi gruppen förskolepersonal (förskollärare, specialpedagoger, barnskötare osv.) generellt som *pedagoger* i samband med presentationen av våra resultat. Detta eftersom begreppet är bredare och kan inkludera fler arbetsroller än exempelvis *förskollärare*. I enkätsvaren vet vi inte vilken befattning en respondent inom gruppen har, vilket kräver ett brett begrepp. Vid hänvisning till vissa intervjusvar kan vi i stället använda oss av begreppet *förskollärare* eftersom intervjupersonernas befattningar är kända för oss. *Förskollärare* används också när intervjupersoner eller enkätrespondenter tydligt själva pratar om just förskollärare. Vid användning av *medverkande* åsyftar vi samtliga roller som medverkat i programmet.

1.5.3 Enkäter med medverkande

Enkäter har genomförts i utvärderingens andra och tredje fas. Syftet med enkäterna har varit att få en kvantitativ bild av hur medverkande ser på genomförandet och om de upplever att utvecklingsarbetet bidragit till någon förändring i verksamheten. Enkäterna genomfördes digitalt med samtliga medverkande och anpassades efter funktion i programmet. Vissa enkätfrågor möjliggjorde även för respondenterna att fördjupa sina resonemang i text, vilket har gett oss ett kvalitativt komplement till de kvantitativa resultaten. Enkätfrågorna anpassades utifrån de olika funktionerna, vilket innebär att alla respondenter inte har fått alla frågor.

Den första enkäten (fas 2) besvarades av totalt 239 medverkande vilket motsvarade en svarsfrekvens på 59 procent. Enkäten inför denna slututvärdering skickades till 382 medverkande varav 84 procent slutförde enkäten. Svarsfrekvensen (andelen slutförda) varierar endast till viss del mellan funktionerna.

- Stygrupp/centrala processledare har en svarsfrekvens på 100 procent (27 respondenter)
- Rektorer har en svarsfrekvens på 85 procent (74 respondenter)

⁶ De huvudmän som utgör fallstudierna har bestämts i samråd med Ifous. Dessa väljs ut med hänsyn till variation i storlek hos huvudmännen samt huvudmannatyp, om det är relevant. Om huvudmannen har fler verksamheter som medverkar i programmet, hjälper processledarna oss med urvalet av fallstudieverksamheter. Till denna utvärdering gjordes urvalet också baserat på olika andel medverkande rektorsområden hos de tre huvudmännen. Fallstudierna valdes ut i utvärderingens inledning och ingick i utvärderingens första (inledande) och tredje (slututvärderande) fas.

⁷ I Malmö hänvisade rektorn till förste förskolläraren. I rapporten ingår denne i den intervjuade gruppen som benämns rektorer

- Pedagoger har en svarsfrekvens på 82 procent (281 respondenter).

Bland huvudmännen varierar svarsfrekvensen mellan 73 procent i den kommun med lägst och 97 procent i de två kommunerna med högst svarsfrekvens. Resterande huvudmän har en svarsfrekvens på mellan 75 och 91 procent. Trots hög svarsfrekvens hos alla huvudmän är det värt att notera att det är stor variation mellan huvudmännen gällande antalet medverkande som fått enkäten, från 11 i Ydre till 81 i Katrineholm.

1.5.4 Dokumentstudier av mötesprotokoll och programaktiviteter

Dokumentstudier genomfördes i samtliga faser. Det har framför allt handlat om att studera styrgruppens och de lokala processledarnas mötesprotokoll. Syftet var att få en bild av huvudmännens arbete och nuläge inför datainsamlingen i respektive fas.

Kontinuerlig dialog med Ifous och styrgruppen

Under samtliga faser i utvärderingen har vi haft en nära dialog med Ifous och återkommande avrapporterat resultaten till programmets styrgrupp. Dialogen och avrapporteringarna har gett möjlighet för Ifous och styrgruppen att komma med inspel på insamlade data och de analyser vi gjort. På så sätt har vi haft möjlighet att styra och vid behov anpassa utvärderingen mot de kunskapsbehov som Ifous och styrgruppen haft vid olika tidpunkter under genomförandet.

1.5.5 Utvärderingens validitet och reliabilitet

Validiteten och reliabiliteten i utvärderingen är god, men det finns vissa förbehåll som läsaren av rapporten bör känna till.

Validiteten avser utvärderingens förmåga att faktiskt mäta eller utvärdera det den avser att mäta. **Reliabiliteten** handlar om utvärderingens tillförlitlighet, det vill säga att resultaten blir desamma oavsett och oberoende av vem som utför undersökningen. Genom att använda en blandning av metodologiska tillvägagångssätt: studier av dokumentation, enkäter och semistrukturerade intervjuer med medverkande från olika funktioner, har vi haft goda förutsättningar för en tillförlitlig och nyanserad förståelse av programmets genomförande och effekter. Flera utvärderare har analyserat, reflekterat över och diskuterat dataunderlaget för att identifiera och minimera egna bias.

Det finns ett par förbehåll med dataunderlaget. Dessa handlar framför allt om enkäten och att medverkande bytts ut under utvärderingens gång. Dock vill vi framhålla att enkät- och intervjufrågorna innehåller en formulering från den allra första versionen av programplanen för programmet. Det innebär att den ändring i programmets syfte och program mål som gjorts under programmets gång inte har fångats under utvärderingens faser. Detta gäller formuleringen om ”kunskapsrelaterat språk” som ersattes med

”fördjupad språkförståelse”. Vi upplever att detta inte nämnvärt påverkar utvärderingens resultat för mätningen av ”fördjupad språkförståelse” som är en mer generell formulering än ”kunskapsrelaterat språk”. Däremot visar datainsamlingen att flera medverkande själva tagit upp ”kunskapsrelaterat språk” och att ännu fler inte har reagerat på valet av formulering under enkäten och intervjuerna, vilket i sig är av betydelse för utvärderingen av programmet.

Enkätstudien har vissa begränsningar. Enkätfrågor kan upplevas som trubbiga, krångliga och utgöra föremål för tolkning bland respondenter, vilket kan påverka hur olika respondenter besvarar frågan. Därtill kräver enkäter en god svarsfrekvens för att resultaten ska kunna betraktas som representativa. Svarsfrekvensen på den sista enkäten som genomfördes under september till oktober 2025 och som utgör resultaten för denna slututvärdering är enligt vår bedömning god. Det är en relativt jämn svarsfrekvens mellan funktionerna i programmet vilket är positivt, men det är värt att beakta skillnaden i antal mellan de olika grupperna. Även om skillnaden i svarsfrekvens är stor mellan olika huvudmän så är svarsfrekvensen överlag bättre än vid liknande utvärderingar. Även här är det fortfarande viktigt att ta hänsyn till den stora skillnaden i antal respondenter mellan huvudmännen. Sammantaget bör jämförelser mellan grupper tolkas med försiktighet men den höga svarsfrekvensen ger ändå hög tillförlitlighet till dataunderlaget.

Vi vill också nämna risken för bias i enkätresultaten, det vill säga systematiska skillnader i förhållande till vilka som besvarat enkäten. Bias kan exempelvis uppstå genom att det i huvudsak är personer som är engagerade och positiva till programmet som väljer att besvara enkäten. Det kan på motsvarande sätt vara så att personer som är missnöjda i högre utsträckning tar sig tid att svara. Vår bedömning är att det är mer sannolikt att medverkande som är engagerade och nöjda med programmet är benägna att besvara enkäten, vilket innebär att risken för positiv bias är större än för negativ sådan. Risken för bias är enligt oss mindre i denna utvärdering än i tidigare faser i och med den höga svarsfrekvensen.

Ett annat förbehåll är att medverkande byts ut under programmets gång. Det är ingenting som går att påverka, men innebär att den data som samlats in under utvärderingens gång till viss del varierar och att enkätrespondenter och intervjupersoner har olika lång erfarenhet av programmet. Det innebär att resultaten hade kunnat se annorlunda ut om endast personer som medverkat sedan programmets start besvarat våra frågor.

2. Programmets måluppfyllelse, resultat och genomförande

I det här kapitlet presenterar vi utvärderingens resultat gällande programmets måluppfyllelse, relevans, samstämmighet, effektivitet, långsiktiga effekter och hållbarhet. Resultaten vilar på den enkät som vi skickat till medverkande i programmet, intervjuer med huvudmännens styrgruppsrepresentanter, samt med lokala processledare, rektorer och förskollärare från de verksamheter som utgjort fallstudier i utvärderingen.

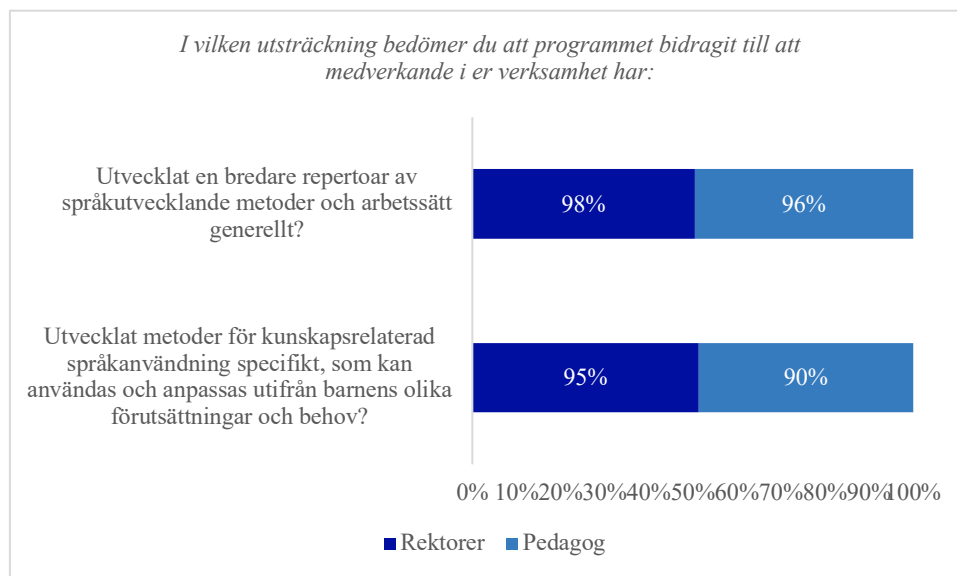
2.1 Programmets måluppfyllelse

Följande avsnitt redogör för i vilken utsträckning målen i programplanen har uppnåtts. Sammanfattningsvis visar utvärderingen att:

- **Språkutvecklande metoder har etablerats brett.** En stor andel av de medverkande uppger att programmet bidragit till utveckling av metoder och arbetssätt för språkutveckling. Särskilt filmning, loggböcker, matriser och ELSA-modellen lyfts fram som betydelsefulla verktyg. Samtidigt framkommer att vissa önskat mer fokus på kunskapsutvecklande språk än vardagsspråk och att fokus på flerspråkighet till viss del saknats av vissa medverkande.
- **Strukturer för uppföljning och utvärdering har stärkts.** En klar majoritet anger att verksamheterna har utarbetat relevanta material för systematisk uppföljning och utvärdering av det språkutvecklande arbetet.
- **Ledarskapet har utvecklats på flera nivåer.** Programmet har ökat kunskapen om ledarhandlingar hos både huvudmän, rektorer och pedagoger. Detta har bidragit till bättre mellanledarskap och ett större fokus på ledarskapets betydelse för språkutveckling. Samtidigt finns synpunkter på att rektorernas ledarskap borde ha lyfts mer och att deras aktiva deltagande inte varit tillräckligt systematiserat.
- **Professionell reflektion och vetenskaplig grund har stärkts.** I princip samtliga medverkande uppger att deras professionella praktik blivit föremål för samtal och gemensam reflektion. En majoritet anser att förmågan att värdera och använda vetenskaplig kunskap har ökat, även om omfattningen och formerna för detta varierar mellan verksamheter.
- **Spridningsarbete och långsiktighet är under utveckling.** Planer för spridning finns i flera verksamheter, men omfattning och innehåll skiljer sig åt. Förutsättningar för hållbarhet bedöms finnas hos många huvudmän, samtidigt som organisatoriska skillnader och otydlighet kring spridningens utformning framhålls som utmaningar.

2.1.1 Medverkande har i hög grad utvecklat metoder för språkutveckling

Nära samtliga rektorer och pedagoger bedömer att medverkande i hög eller i viss utsträckning har utvecklat metoder för språkutveckling och kunskapsrelaterad⁸ språkanvändning till följd av programmet. Andelen är som minst 90 procent och som högst 98 procent av de rektorer och pedagoger som svarat på enkäten.

Figur 1: Respondenternas bedömning av programmets bidrag till utveckling av språkutvecklande metoder och arbetssätt. Andel som svarat i hög eller i viss utsträckning.

Både i fritextsvaren i enkäten och i intervjuerna framhävs återkommande ett antal metoder som gett positiva resultat i det språkutvecklande arbetet på förskolorna. De metoder och verktyg som nämns är filmningen, transkribering, loggböcker, matriser, berättandet, lekresponsiv undervisning, och kartläggning av språkförmåga. ELSA-modellen nämns också särskilt av flertalet enkätrespondenter. Filmningen är det verktyg som nämns överlägset mest av respondenterna, både i enkäten och i intervjuerna med

“Ökad användning av språkliga kartläggningar som gett en förståelse för barns språkutveckling och möjligheter att möta barnen där de är i sin utveckling. Goda arbetssätt som filmning som gjort att pedagogerna kunnat djupdyka i sitt eget förhållningssätt, bemötande och språkutvecklande arbetssätt.” (Enkätrespondent)

⁸ Formuleringen i enkäten baseras på den ursprungliga programplanen innan ”kunskapsrelaterat språk” ersattes med ”fördjupade språkkunskaper”.

samtliga roller. Det fungerar som en självgranskning och gör att pedagogerna numera vänder blicken mot sig själva i sitt arbete. Filmningen används och fungerar som ett kraftfullt verktyg även under utmanande dagar i förskolan, enligt en enkätrespondent.

Flera enkätrespondenter beskriver det positiva med att få ökad forskningsanknytning och forskningsbaserade metoder att använda i sitt arbete och en generell ökad kunskap om språkutveckling. Fallstudieverksamheterna lyfter arbetet med ELSA-modellen som värdefullt, men påpekar att den har behövt anpassas efter verksamheternas behov. Mer medvetenhet om strategier och språkbruk nämns av flertalet enkätrespondenter i fritextsvaren, och medvetenheten om sin egen roll som pedagog i barnens språkutveckling. Många belyser just en utveckling i att de som en följd av programverkan nu ser pedagogens agerande i stället för barnens brister. Därtill listas en utveckling i ökat samarbete, gemensamt synsätt och kollegialt lärande där man tillsammans diskuterar vad som fungerar och inte. Vissa enkätrespondenter tar även upp vikten av att använda en systematisk metod genom till exempel aktionsforskningen för att kunna följa och belysa progression. En strukturerad observation utifrån specifika kriterier gör mer än bara en allmän observation, skriver en respondent. Metoderna har fått medverkande att fundera aktivt över aspekter så som ordförståelse, större ordförråd, taltempo, betoning, pausande. Flera enkätrespondenter beskriver att metoderna från programmet nu används under högläsning:

“T.ex. i högläsning, där många av våra pedagoger tyckte de hade goda kunskaper och metoder innan man började med högläsning som fokus. Tre månader senare - med högläsning som ett gemensamt fokus har såväl metoder, arbetssätt, reflektion kring framgångsrika metoder, olika sätt att läsa olika typer av litteratur, barns intresse för högläsning tagit ett kliv i utvecklingen som vi inte kunde se ens i horisonten när vi började.” (Enkätrespondent)

Strategierna och arbetssättet spiller även över i all undervisning eftersom programmet har pågått så pass länge, berättar en enkätrespondent. Programmet har enligt medverkande bidragit till just reflektion kring förhållningssätt och hur undervisningen är organiserad, och att medverkande med små förändringar kan göra stora skillnader i alla barns möjlighet att utveckla sitt språkande. Vissa intervjupersoner påpekar att arbetet med språkutvecklande metoder och verktyg redan har funnits i verksamheterna sedan tidigare. Språkutvecklande förskola har ändå tillfört mer struktur och variation i arbetet eller så har det hjälpt verksamheterna med att rikta och följa upp insatserna rätt. Det har även ökat pedagogernas sätt att reflektera över sin egen roll i det språkutvecklande arbetet.

Till följd av Språkutvecklande förskola anser både intervjupersoner och enkätrespondenter att språk i högre grad är en del av hela dagen och verksamheten och att

förskolemiljön har blivit mer språkutvecklande generellt. Många enkätrespondenter samt några intervjupersoner exemplifierar detta med att arbetet även görs vid måltider, i hallen eller i toakön. Flera nämner även bildstöd och ordmoln som används både för att påminna lärarna om att ständigt arbeta med språket och för att hjälpa barnen i sitt språkande.

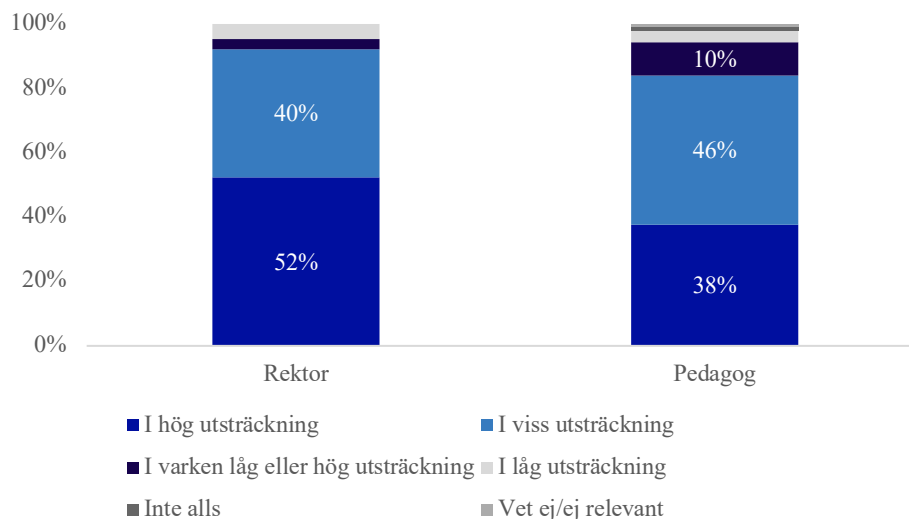
Under intervjuerna med både styrgrupp och processledare framkommer ändå en upplevelse av att den kunskapsrelaterade språkanvändningen hamnade i skymundan av fokuset på vardagsspråk, vilket också resulterade i ändringen av formuleringen i programplanen till ”fördjupade språkkunskaper”. Ändringen nämns dock inte av en enda intervjuperson. Flera intervjupersoner hade även önskat mer fokus på flerspråkighet. Intervjupersoner är ändå medvetna om att det i hög utsträckning finns olika behov hos olika huvudmän, vilket också styr fokus inom programmet. Just behoven kring flerspråkighet har exempelvis varit större i Malmö och Linköping än i till exempel Katrineholm och Sjöbo. Här bör tilläggas att några intervjupersoner och enkätrespondenter lyfter att de flerspråkighetsinslag som funnits har varit uppskattade. En enkätrespondent skriver att flerspråkighet nu ses i högre grad som en resurs på förskolan, och att metoderna används till att synliggöra och bejaka barnens modersmål⁹.

2.1.2 Verksamheterna har utarbetat material för uppföljning och utvärdering

En klar majoritet bedömer att verksamheterna har utarbetat material för uppföljning och utvärdering. Av rektorerna svarar 92 procent och av pedagogerna 84 procent att så har gjorts i hög eller viss utsträckning. Totalt cirka 5 procent i båda grupperna har svarat att sådant material inte har utarbetats eller har utarbetats i låg utsträckning.

⁹ Den absolut största delen av datainsamlingen, inklusive enkätsvaren och intervjuerna, gjordes före det sista seminariet i början på oktober. Enligt Ifous var flerspråkighet ett betydande inslag under det sista seminariet.

I vilken utsträckning har er verksamhet utarbetat material för uppföljning och utvärdering av det språkutvecklande arbetet?

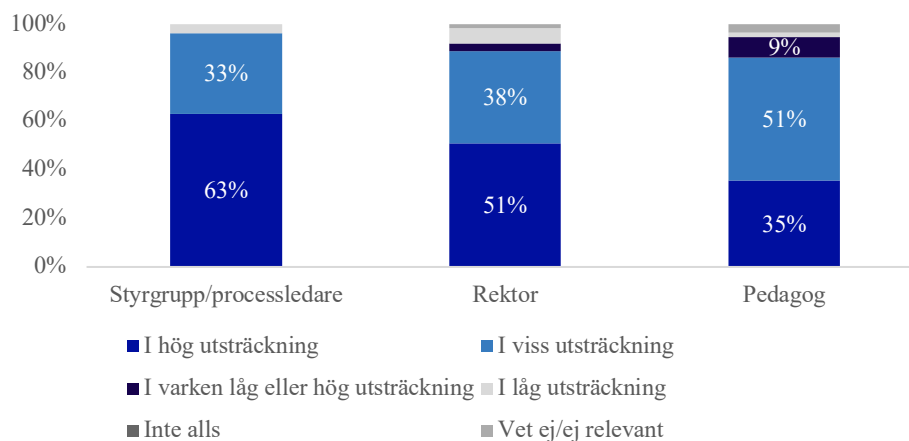
Figur 2: Respondenternas bedömning av huruvida verksamheterna har utarbetat material för uppföljning och utvärdering

Intervjuerna visar att utvärderingsinstrumenten och uppföljningsmaterialet även används brett i verksamheterna och anses i hög grad vara relevanta, vilket beskrivs i kapitel 2.2.4.

2.1.3 Programmet har lett till ökade kunskaper om ledarhandlingar som gynnar språkutvecklande arbete

I samtliga grupper som svarat på enkäten upplever en tydlig majoritet att programmålen om kunskap om ledarhandlingar har uppnåtts i hög eller viss utsträckning. Detta gäller

I vilken utsträckning upplever du att programmet bidragit till ökad kunskap om vilka ledarhandlingar som krävs på olika nivåer för att främja det språkutvecklande arbetet?

både huvudmannens ökade kunskaper om ledarhandlingar för en likvärdig förskola och verksamheternas kunskap om ledarhandlingar på olika nivåer. 96 procent av styrgruppsmedlemmarna och processledarna anser att så har skett för båda målen, medan i genomsnitt 88,5 procent av rektorerna anser att båda målen har uppnåtts. Pedagogerna, som endast frågades om vilka ledarhandlingar som krävs på olika nivåer är bara aningen mindre positiva och även i denna grupp anser 86 procent att målet har uppnåtts.

Figur 3: Respondenternas bedömning av programmets bidrag till ökad kunskap om ledarhandlingar på olika nivåer som främjar det språkutvecklande arbetet

Jämför man figur 3 med figur 4 ser man att andelen styrgruppsmedlemmar, processledare och rektorer som upplever att programmet bidrar till målen i hög utsträckning är lägre för huvudmannens ökade kunskap än för den generella ökade kunskapen om ledarhandlingar på olika nivåer. Den totala upplevelsen av programmålsuppfyllelse är ändå på nära exakt samma nivå inom båda grupperna.

Figur 4: Respondenternas bedömning av programmets bidrag till ökad kunskap om huvudmännen om ledarhandlingar som främjar språkutvecklande arbete för en likvärdig förskola

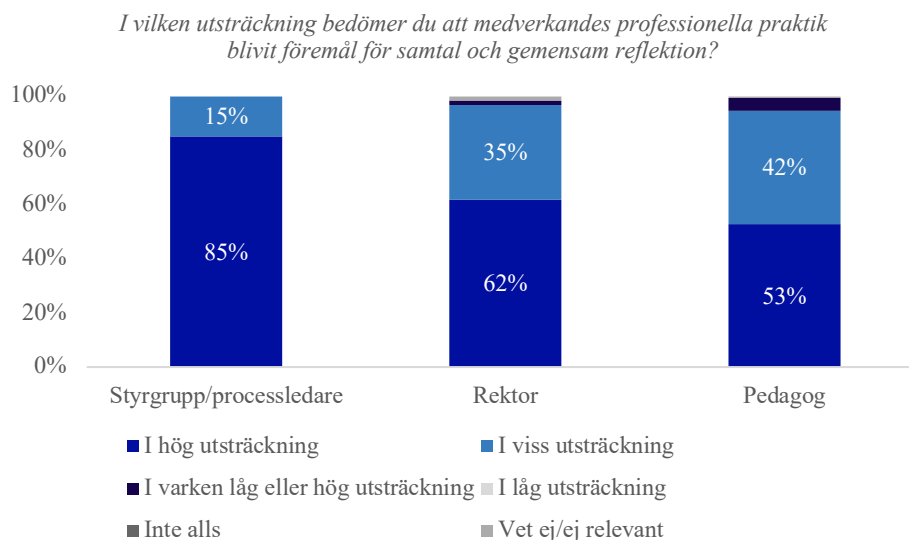
Under intervjuerna har förskollärarens ledarskap lyfts som en uppskattad aspekt som inkluderats i programmet. Rektorn i en av fallstudierna anser att pedagogerna har utvecklats i sitt ledarskap genom programmedverkan. Samma sak framkommer i ett antal av enkätens fritextsvar. Styrgruppsmedlemmen för en huvudman samt flera enkätrespondenter upplever att mellanledarskapet har utvecklats och att de som varit mellanledare har blivit mer kompetenta i att leda sina kollegor. En styrgruppsmedlem berättar att de har fokuserat på ledarhandlingar riktade till rektorer och förvaltning, vilket har upplevts som väldigt givande och framhävt att rektorernas ledarhandlingar har påverkan på vad som händer ute i förskolorna med barnen. Huvudmannen beslutade också att gå med i ett annat Ifous-program om just rektorers ledarskap, mycket tack vare insikterna från Språkutvecklande förskola.

“När vi började titta på ledarhandledningsfrågan så förstod jag inte hur stor betydelse rektorernas ledarskap skulle ha. Rektorerna har tyckt att det har varit roligt och viktigt och där rektor inte varit lika engagerad där har arbetet inte lyckats lika bra. (Intervjuad styrgruppsmedlem)

Däremot uttrycker några enkätrespondenter att rektorernas ledarhandlingar borde framhävts ännu mer. Exempelvis lyfter en respondent att rektorernas utforskande av sina ledarhandlingar genom en egen forskningsfråga borde ha inkluderats som en obligatorisk uppgift, något den inte upplevdes vara av respondenten. Rektorer behöver nämligen förstå hur avgörande roll de har i den verksamhetsnära undervisningens praktik, enligt respondenten. När en uppgift inte anses obligatorisk riskerar det att leda till en felaktig tolkning om att det endast är pedagogernas arbete som har betydelse för barnens lärande, menar enkätrespondenten.

2.1.4 Nästan alla medverkande anser att medverkandes professionella praktik blivit föremål för samtal

Enligt enkäten bedömer alla styrgruppsmedlemmar och processledare, 97 procent av rektorerna och 95 procent av pedagogerna att de medverkandes professionella praktik har i hög eller viss utsträckning blivit föremål för samtal under programmet. Ingen enkätrespondent har svarat att så inte är fallet, eller att det skulle ha skett i låg utsträckning.

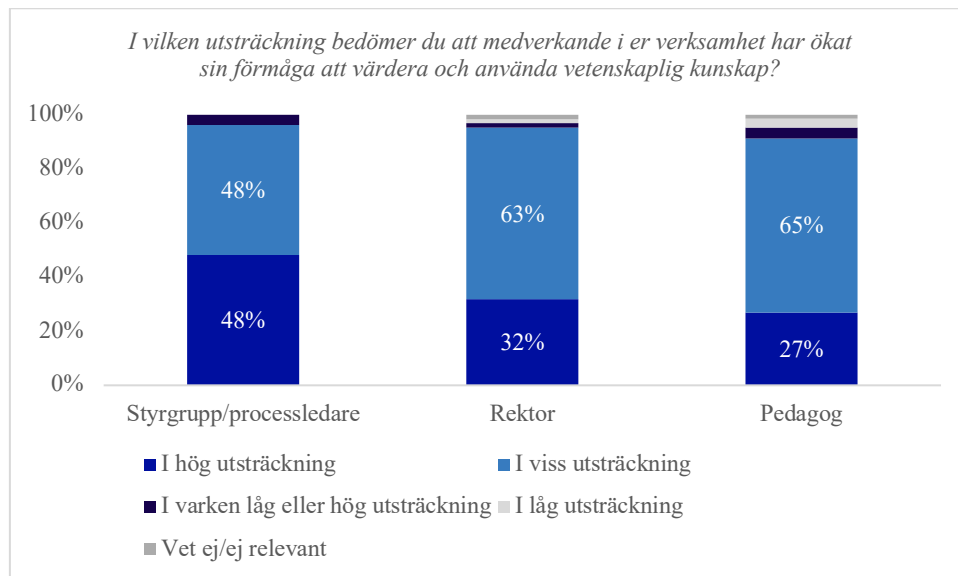
Figur 5: Respondenternas bedömning av hur den professionella praktiken blivit föremål för samtal och gemensam reflektion

Samtliga roller som intervjuats och enkätrespondenterna lyfter återkommande att pedagogernas arbete och agerande diskuteras inom kollegiet på ett utvecklande sätt. Framför allt uppges filmningen leda till samtal om pedagogernas agerande i språksituationer med barnen. Metoder och erfarenheter har också delats vid gemensamma planeringstillfällen och diskussioner. Rundabord-samtalen under utvecklingsseminarierna framhävs också som givande forum för kunskapsutbyte där tips och inspiration delas mellan medverkande, både för att komma framåt i aktionsforskningen och för att utvecklas i sin profession.

2.1.5 Medverkandes förmåga att värdera och använda vetenskaplig kunskap har ökat

Även när det kommer till målet om att värdera och använda vetenskaplig kunskap svarar nära samtliga enkätrespondentgrupper att medverkande i verksamheterna har ökat sin förmåga. 97 procent av styrgruppen och processledarna, 95 procent av rektorerna och 92 procent av pedagogerna bedömer att så har skett i hög eller viss utsträckning. Andelen som svarat att så har skett i hög utsträckning är däremot lägre för detta mål än för flera

andra mål, särskilt bland pedagogerna. En möjlig förklaring till detta skulle kunna vara att många intervjupersoner på alla nivåer upplever att de redan arbetar med vetenskaplig grund och att Språkutvecklande förskola har fungerat som ett bra tillägg till detta.

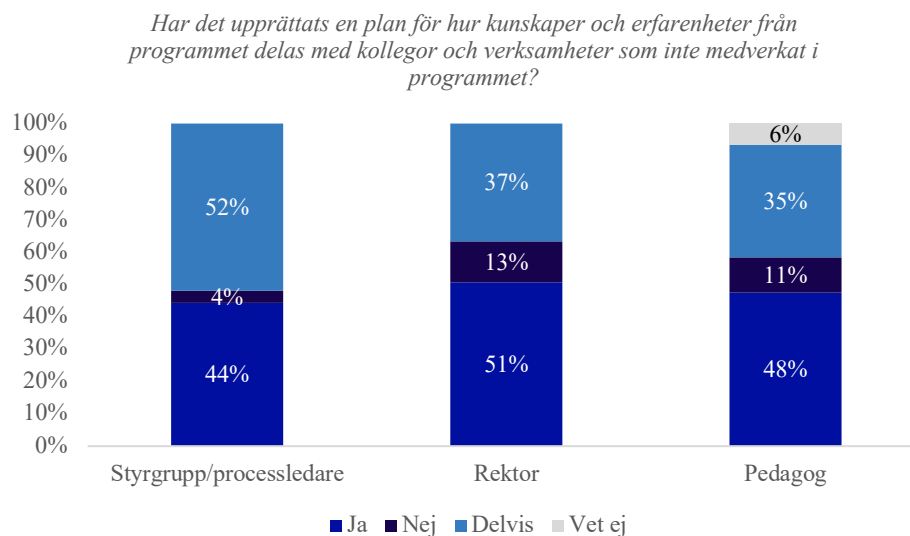

Figur 6: Respondenternas bedömning av programmets bidrag till ökad förmåga att värdera och använda vetenskaplig grund

Under intervjuerna med samtliga roller framkommer ändå en bild som förstärker enkätresultaten. Även i enkätens fritextsvar nämns genomgående arbetet med och kunskapen om nya vetenskapliga metoder som ett starkt resultat av programmedverkan. Utvecklingen anses generellt positiv och inställningen bland intervjupersonerna är att det språkutvecklande arbetet i hög grad baseras på vetenskaplig kunskap, vilket utvecklas vidare under kapitel 2.5.3.

2.1.6 De flesta har helt eller delvist utvecklat en plan för spridning

Det är liten variation i enkätrespondenternas svar på frågan om det har utvecklats en plan för spridning av kunskap och erfarenheter från programmet. Ungefär hälften av samtliga roller anger att det har upprättats en plan. Andelen är bara aningen lägre bland styrgruppen och processledarna (46 procent) samt pedagogerna (48 procent) än bland rektorerna (51 procent). Däremot har en stor andel svarat att en plan delvis har utformats och endast en liten andel i alla roller att en sådan plan inte finns. Vi kan även konstatera att rektorernas och pedagogernas svar i relativt hög utsträckning liknar varandra i andel.

Figur 7: Respondenternas bedömning av i vilken utsträckning det finns en plan för spridning

Här bör nämnas att det är stor skillnad mellan de medverkande huvudmännen i hur stor del av förskolorna och personalen medverkar i programmet. Spridningsmöjligheterna påverkas dels av detta, dels av huvudmännens storlek. I flera av de medverkande kommunerna medverkar samtliga förskolor i programmet, vilket ställer mindre krav på spridning till andra verksamheter utanför programmet. Däremot trycker flera enkätrespondenter och intervjupersoner på svårigheterna med att sprida kunskap till de pedagoger som inte medverkar i programmet.

Under intervjuerna framkommer också en skillnad i synen på vad en plan för spridning av kunskaper och erfarenheter egentligen innefattar. Många av de intervjuade i samtliga roller exemplifierar med att medverkande kommer att presentera resultat och erfarenheter under mindre eller större seminarium. Andra huvudmän planerar för en bred överföring av arbetet och metoderna från programmet till andra verksamheter i kommunerna. Två huvudmän håller på att utforma implementeringen av en mini-version av programmet som ska användas antingen inom kommunen eller i ett kommunöverskridande samarbete. I några kommuner kommer resultaten att delas med politiker och på nämndenivå.

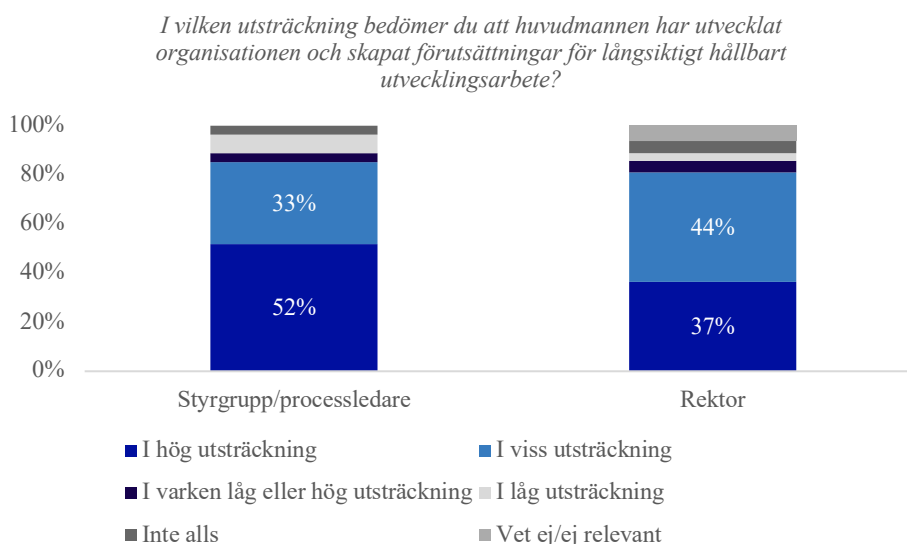
Enligt en av fallstudieverksamheterna är det svårt att säga vad spridning ska innebära och vad som ska spridas. Huvudmannen och verksamheterna behöver plocka ut det bästa ur programmet och anpassa in i sin egen verksamhet. Samtidigt påverkas möjligheten till spridning av att alla huvudmän inte än har bestämt hur arbetet och metoderna ur Språkutvecklande förskola ska tas vidare.

För pedagoger och rektorer handlar spridning mer om att nå ut till kollegor som inte medverkat, när det för styrgruppen handlar mer om spridning utanför de medverkande

verksamheterna, där det är aktuellt. I en av fallstudierna ska till exempel ett stort spridningsseminarium ordnas där samtliga pedagoger hos huvudmannen deltar och där förändringsagenterna får sprida sina erfarenheter och goda exempel till kollegiet. Hos en annan av fallstudierna har en plan gjorts upp där alla arbetslag gör en aktionsforskningscykel med ELSA-modellen som grund. I den tredje fallstudiekommunen svarar rektorn att hon inte vet om en plan gjorts upp men att spridning redan sker inom hela hennes rektorsområde.

2.1.7 Huvudmännen främjar hållbart utvecklingsarbete

Långt över en klar majoritet, 85 procent av styrgruppen och processledarna och 81 procent av rektorerna, anser att huvudmannens utveckling av organisationen skapar förutsättningar för långsiktighet och hållbarhet i utvecklingsarbetet.

Figur 8: Respondenternas bedömning av huvudmannens arbete för långsiktig hållbar utveckling

Trots att en klar majoritet ser positivt på måluppfyllelsen har 8 procent av rektorerna och 11 procent av styrgruppen och processledarna svarat att huvudmannen inte alls eller i låg utsträckning har utvecklat organisationen. Ur intervjuerna framgår att det finns en stark tro på att resultaten från programmedverkan kommer att leva kvar hos de flesta huvudmän. Men intervjupersoner lyfter flera orosmoment som rör potentialen till hållbarhet i utvecklingsarbetet som beskrivs närmre under kapitel 2.6. Flera av orosmomenten rör just organiseringen av arbetet.

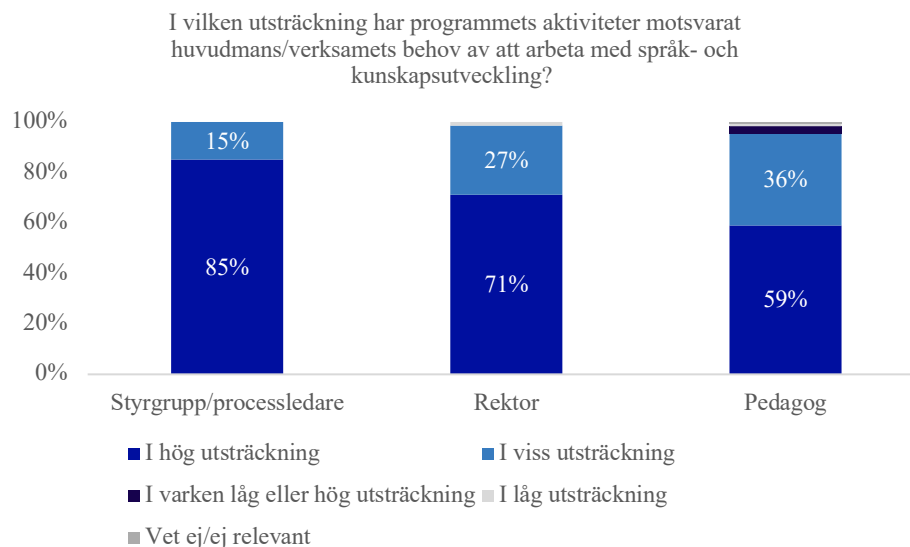
2.2 Programmets relevans

Det här kapitlet beskriver programmets relevans. Med det menar vi om programmets aktiviteter varit ändamålsenliga och motsvarat medverkandes behov av att arbeta med språk och kunskapsutveckling i förskolan. Resultaten visar:

- **Stor enighet om att programmet har motsvarat verksamheternas behov.** Enkät svar och intervjuer visar att programmet i hög grad har svarat mot behovet av att utveckla språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i förskolan. Medverkande beskriver att programmet har bidragit till ökad systematik, forskningsförankring och gemensamt lärande i verksamheterna.
- **Programmets aktiviteter har varit ändamålsenliga, men vissa förbättringsområden finns.** Aktiviteterna upplevs som relevanta och väl anpassade till syftet, men medverkande nämner att forskningsinslagen stundtals varit svåra att omsätta i praktiken och att programmets inledande fas upplevdes som något otydlig.
- **Seminarierna har upplevt som givande och utvecklande.** Medverkande lyfter att seminarierna bidragit till reflektion, lärande och erfarenhetsutbyte, särskilt genom kombinationen av teori och praktik.

2.2.1 Stor enighet bland de medverkande om att programmet har motsvarat verksamheternas behov

För styrgruppen och processledarna uppger samtliga (100 procent) av enkätrespondenterna att programmets aktiviteter i viss eller hög utsträckning motsvarar verksamheternas behov. Nästintill samtliga rektorer och pedagoger delar denna uppfattning (98 respektive 95 procent).

Figur 9: Respondenternas bedömning av programmets relevans sett till medverkandes behov.

Både enkätrespondenter och de intervjuade beskriver att Språkutvecklande förskola har svarat mot ett tydligt behov av att utveckla arbetet med språk och kunskap i förskolan. Programmet har gett en bra kombination av forskning och praktiska arbetssätt och bidragit till att stärka pedagogernas kompetens och verktyg i vardagen. Som tidigare nämnts, framkommer det samtidigt att det finns behov av mer fokus på flerspråkighet och på hur språkkunskaper utöver vardagsspråk kan stödjas i olika delar av förskolan.

Programmet har svarat mot verksamheternas behov genom ökad systematik, vetenskaplig förankring och kollegialt lärande

Intervjuer och enkätens fritextsvar visar att programmet har mött flera centrala behov i förskolans arbete med språkutveckling. Framför allt handlar det om att stärka det språkutvecklande arbetet genom ökad systematik, forskningsförankring, gemensamt lärande och samsyn.

I svaren från enkäten och intervjuerna lyfts flera återkommande teman om hur programmet har mött behoven:

- **Ett mer systematiskt och medvetet arbetssätt i förskolan.** Språkutvecklande förskola har hjälpt verksamheterna att arbeta mer planerat och målinriktat med språkutveckling. Många beskriver att undervisningen har blivit mindre slumpmässig och mer medveten, med gemensamma mål och en tydligare struktur. I flera kommuner har programmet bidragit till att höja kvaliteten i undervisningen, särskilt i förskolor med språkliga och sociala utmaningar.

“Behovet hos oss var att hitta arbetssätt och metoder för att höja kvaliteten på den språk- och kunskapsutvecklande undervisningen. Att den sker medvetet, systematiskt och inte lämnas åt slumpen.”

(Enkätrespondent)

- **Förankrar det språkutvecklande arbetet i vetenskaplig grund.** Medverkande lyfter värdet av att programmet har förenat teoretiska och praktiska perspektiv. Aktionsforskning, filmning och ELSA-modellen har gett pedagogerna konkreta verktyg för att pröva och utveckla sitt arbete. Föreläsningar och seminarier har fördjupat förståelsen för språkets roll i lärande. Kombinationen har gjort forskningen användbar i den dagliga verksamheten. Samtidigt beskriver några även under denna fas av utvärderingen att gränsen mellan forskningsinsatser och utvecklingsarbete inte alltid har varit tydlig.

- **Verktyg för reflektion och utveckling av den egna praktiken.** Pedagogerna beskriver hur filmning, loggböcker och kollegiala samtal hjälpt dem att se sitt eget språkande med nya ögon. Arbetsätten har skapat reflektion kring hur man pratar, stöttar och utmanar barnen språkligt. Många upplever att de blivit mer medvetna, tryggare och tydligare i hur det egna språkandet påverkar lärandet.

“Genom filmning och andra datainsamlingsmetoder som transkribering och loggbok har pedagoger fått syn på sina språkstödjande handlingar och på vad de behöver göra mer eller mindre av.”
(Enkätrespondent)

- **Samsyn och gemensam utveckling genom kollegialt lärande.** Programmet har gett utrymme för gemensamt lärande och reflektion, där man har kunnat dela erfarenheter och utveckla en gemensam förståelse för språkets roll i undervisningen. Genom seminarier, diskussioner och lokala utvecklingsgrupper har samarbetet stärkts och språkfrågan fått en tydligare och mer gemensam plats i verksamheten. Det har lett till en ökad samsyn, engagemang och ett delat ansvar för barns språkutveckling.

2.2.2 Programmets aktiviteter har varit ändamålsenliga, men det finns förslag till förbättringar

Programmets aktiviteter har över lag varit ändamålsenliga och väl anpassade till syftet att utveckla språkutvecklande arbetssätt och fördjupade språkkunskaper. Styrgruppen beskriver i intervjuer att programmet har varit lyhört och anpassningsbart. Kommunerna har upplevt att det funnits utrymme att påverka innehåll och upplägg, till exempel genom att önska föreläsningar eller teman som varit särskilt relevanta. När det gäller ELSA-modellen beskriver styrgruppen att den har fungerat som en stabil bas i arbetet, men att vissa kommuner har gjort egna anpassningar.

Enkätsvaren visar även de att ELSA har varit en relevant modell. Ett återkommande tema är att programmet genom ELSA-modellen har gett pedagoger ett mer systematiskt och forskningsbaserat sätt att arbeta med språkutveckling. Flera respondenter beskriver att tidigare insatser ofta varit mer tillfälliga och utan tydlig struktur. Många betonar att arbetet nu sker mer medvetet och planerat, till exempel genom kommentarer som:

”Med hjälp av Elsa-modellen har vi fått tydliga och konkreta strategier för att arbeta med språk i alla ämnen.”
(Enkätrespondent)

Enkätsvaren visar också att aktionsforskningen har varit ett viktigt inslag i programmet. Den har gett pedagogerna möjlighet att pröva, utvärdera och utveckla olika språkutvecklande metoder i praktiken. Tillsammans med ELSA-modellen har aktionsforskningen bidragit till att bredda arbetssätten i verksamheterna. Genom strukturerade samtal, begreppsarbete och modellerande av språk¹⁰ har pedagogerna fått verktyg för att bättre möta barnens olika språkliga behov.

”Aktionsforskning som modell har gett oss ett effektivt sätt att arbeta systematiskt med utveckling samt kunna följa dess effekter.”
(Enkätrespondent)

I intervjuer med förskollärare och rektorer framkommer vissa utmaningar och förbättringsområden när det gäller programmets aktiviteter. En intervjuerson beskriver att forskningsinslagen stundtals upplevts som svåra att omsätta i praktiken och att innehållet inte alltid passat alla barngrupper. ELSA-modellen upplevs överlag som ett värdefullt stöd, men vissa delar har ansetts för omfattande eller mindre relevanta. När medverkande fått större frihet att välja fokusområden har arbetet känts mer meningsfullt än vid styrda moment. Det framkommer också att kommunikationen kring hur modellen skulle användas kunde ha varit tydligare i början av programmet.

Flera medverkande beskriver att programmets inledande fas upplevdes som otydlig särskilt vad gäller syfte, mål och förväntningar på de medverkande. Denna osäkerhet har i efterhand setts som en del av lärprocessen, men flera menar att inledningen kan göras mer vägledande. Enligt en styrgruppsrepresentant skapade den initiala otydligheten mycket frustration och oro, och flera rektorer tyckte att det var jobbigt att inte veta vart man ska. Samtidigt betonar representanten att upplägget i efterhand gav skjuts i att komma till slutmålet.

¹⁰ Modellering innebär att pedagogen förklarar en process steg för steg, till exempel när en text ska skrivas. Genom att tänka högt och synliggöra sina språkliga val och strategier konkretiserar pedagogen hur språk används i praktiken.

2.2.3 Seminarierna har bidragit till lärande, reflektion och erfarenhetsutbyte

Utvecklingsseminarierna och ledarseminarierna har upplevts som mycket givande av en majoritet av de medverkande som intervjuats. Seminarierna har bidragit till lärande, reflektion och erfarenhetsutbyte, där balansen mellan forskningsinslag och praktiska exempel beskrivs som särskilt uppskattad. Kombinationen av forskare som förmedlat teoretiska perspektiv och pedagoger som delat konkreta erfarenheter från verksamheten har skapat ett innehåll som upplevts både relevant och inspirerande. Från styrgruppen lyfts särskilt att de fysiska träffarna haft störst betydelse för engagemang och relationsbyggande. Möjligheten att utbyta tankar och idéer i samtal har upplevts som centralt för lärandet, medan digitala möten inte har gett samma typ av interaktion. Även rektorer och förskollärare har upplevt seminarierna som utvecklande, men med viss variation i kvalitet. Flera har uppskattat den tydliga strukturen och kopplingen till ELSA-modellen.

Samtidigt framkommer vissa utvecklingsområden. För några kommuner har kostnader och logistik, särskilt vid resor, inneburit svårigheter att delta fullt ut. Från styrgruppen uttrycks också att innehållet i vissa moment har varit svårare att ta till sig och stundtals upplevs som spretigt. Andra intervjupersoner och några enkätrespondenter uttrycker också att innehållet i föreläsningarna inte alltid upplevts som relevanta eller att nivån varit för grundläggande. Av intervjuerna framkommer en önskan om utveckling av seminariernas upplägg, med kortare digitala inslag som kan fungera som förberedande eller uppföljande moment. Några kommuner efterfrågar även något större forskardeltagande för att ytterligare stärka kopplingen mellan teori och praktik.

2.2.4 Utvärderingsinstrumenten används brett och upplevs som relevanta för utvecklingsarbetet

Utvärderingsinstrumenten upplevs i huvudsak som relevanta och användbara för verksamheternas utvecklingsarbete, särskilt som de ofta har integrerats i det ordinarie arbetet. Många kommuner har vävt in uppföljningen i sina systematiska kvalitetsarbeten och utför regelbundna möten och kvalitetsdialoger som stöd för utvecklingen.

Rektorer beskriver i intervjuer att uppföljningen har bidragit till ökad medvetenhet och reflektion. Arbetet har lett till att ledare och personal blivit mer systematiska och reflekterande i sitt kvalitetsarbete. Flera rektorer betonar att stödet från huvudman och processledare har varit avgörande för att arbetet ska fungera. Stödet har hjälpt verksamheterna att fokusera, pröva sig fram och hitta fungerande arbetssätt i praktiken. Detta har skapat engagemang och gemensamt lärande, även om processen inledningsvis upplevdes som osäker.

Från intervjuerna med styrgruppen framgår att flera kommuner sett stort värde i att utvärderingsinstrumenten blivit en del av det kontinuerliga kvalitetsarbetet. Regelbundna möten och kvalitetsdialoger mellan rektorer och huvudmän har bidragit till att skapa kontinuitet och struktur i uppföljningen. Samtidigt lyfts vissa utmaningar, bland annat svårigheten att mäta språkutveckling på ett tillförlitligt sätt. Utmaningar kopplade till mätning av språkutveckling diskuteras vidare under kapitel 2.4.3. En styrgruppsmedlem förmedlar att kommunen har utvecklat kriterier för uppföljning i nära samarbete med en forskare, vilket gjort det möjligt att följa barns språkutveckling även på individnivå. Genom att anpassa och komplettera ELSA-modellen med tydligare och mer strukturerade kriterier har pedagogerna kunnat få bättre stöd i sitt analysarbete.

Ett återkommande tema i intervjuerna är att arbetet med filmning och självobservation har stärkt pedagogernas reflektion kring undervisningen. Genom dessa metoder har de fått syn på sin egen praktik och kunnat diskutera utvecklingsområden på ett mer systematiskt sätt. Flera kommuner beskriver att rektorer och pedagoger blivit mer medvetna om hur arbetet kan följas upp och dokumenteras, vilket i sin tur bidragit till en tydligare koppling mellan undervisning, mål och resultat.

2.3 Samstämmighet

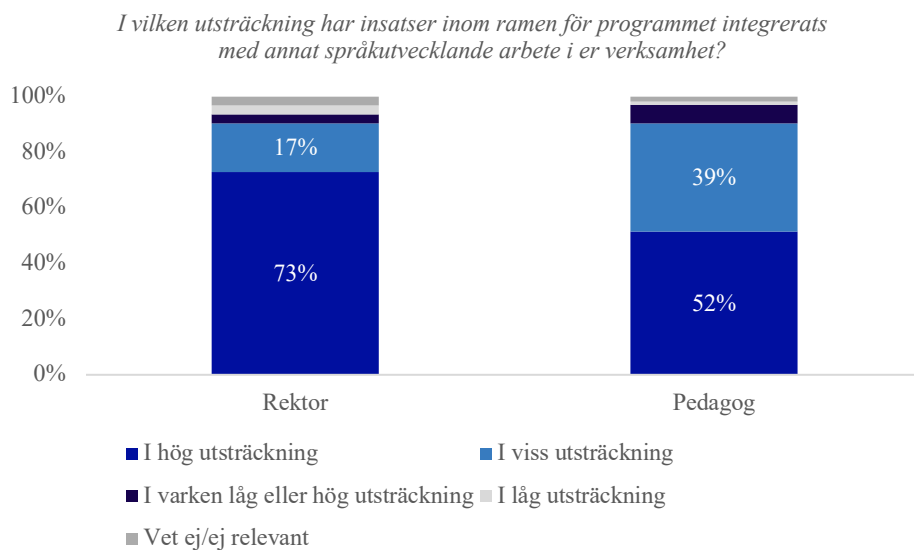
Det här kapitlet handlar om programmets samstämmighet. Med samstämmighet menar vi i vilken uträkning programmet kompletterat och integrerats i verksamheternas ordinarie arbete.

Resultaten visar att:

- **Programmet vävts in i det ordinarie arbetet och bidragit till att fördjupa och strukturera det språkutvecklande arbetet.** Det har skett bland annat genom en integrering i det systematiska kvalitetsarbetet, stärkt kollegialt lärande och användning av gemensamma verktyg och modeller.
- Rektorer, pedagoger, processledare och styrgruppsmedlemmar beskriver **en gemensam riktning där programmet ses som en naturlig del av verksamhetens utvecklingsarbete.** Samtidigt skiljer sig upplevelsen något mellan grupperna när det gäller hur väl programmet har integrerats.

2.3.1 Programmet har integrerats i ordinarie arbete samt i det systematiska kvalitetsarbetet

En majoritet av enkätrespondenterna anser att programmet har integrerats i det ordinarie utvecklingsarbetet. Bland rektorer uppger de flesta (73 procent) att integrationen har skett i hög utsträckning, medan pedagoger är något mer återhållsamma (52 procent i hög utsträckning). Minst 90 procent av båda rollerna anser ändå att integrering har skett i någon utsträckning.

Figur 10: Respondenternas bedömning av hur väl programmet har integrerats i ordinarie arbete.

Utifrån fritextsvaren i enkäten framkommer att insatserna inom ramen för programmet har vävts in i det ordinarie arbetet. Respondenterna beskriver att språkutveckling har blivit helhetsfokus i verksamheten, snarare än ett separat område. Programmet har integrerats i pågående projekt, teman och vardagliga aktiviteter och blivit en naturlig del av det systematiska kvalitetsarbetet.

Intervjuerna bekräftar denna bild men fördjupar den genom att belysa skillnader mellan rollerna. Programmet upplevs över lag ha fördjupat och stärkt det språkutvecklande arbetet, även om graden av integration varierar mellan grupperna. Förskollärare beskriver att det var utmanande i början att få in programmet i vardagen, men att det med tiden har vävts samman och därmed blivit ett stöd i det ordinarie arbetet. Såväl rektorer som förskollärare framhåller att programmet har tillfört konkreta verktyg, mallar och material som har underlättat planering, uppföljning och reflektion i det dagliga arbetet. På så sätt har programmet kompletterat redan pågående processer snarare än ersatt dem. Rektorerna beskriver också att programmet har bidragit till en gemensam riktning och ett samlat fokus på språk och kommunikation. Stygrgruppsmedlemmar och processledare beskriver

även de att programmet har förstärkt och systematiserat det befintliga språkutvecklingsarbetet.

2.4 Effektivitet

I det här kapitlet redogör vi för programmets effektivitet, det vill säga i vilken utsträckning programmet bedrivs med hög kvalitet och uppnår sina mål och önskade resultat.

Resultaten visar att:

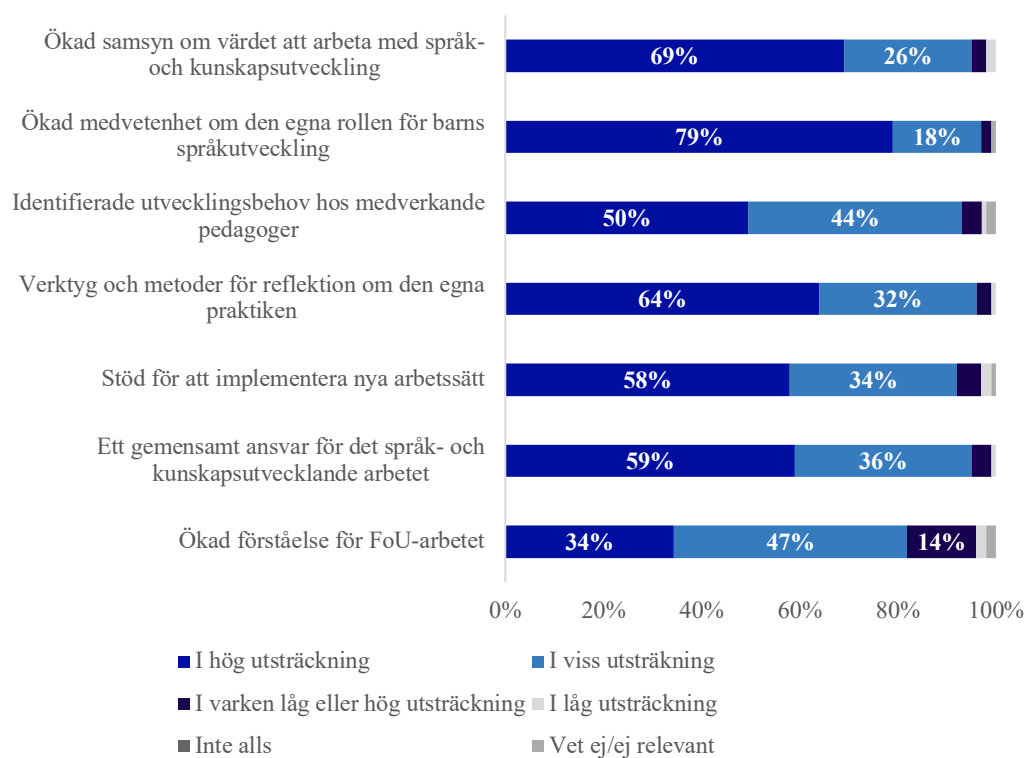
- **Programmet uppnår en hög grad av måluppfyllelse inom de flesta resultatområden.** En mycket stor andel av respondenterna anger att programmet bidragit till önskade resultat, särskilt ökad medvetenhet om pedagogernas roll i barnens språkutveckling. Måluppfyllelsen är genomgående hög, men resultatet kring ökad förståelse för FoU-arbete ligger på en lägre nivå jämfört med övriga önskade resultat.
- **Likvärdigheten mellan huvudmännen är relativt stor men vissa skillnader finns.** Bedömningarna är i stort sett jämna mellan huvudmännen, men beskrivna skillnader kan kopplas till hur arbetet har organiserats och vilka utgångspunkter som fanns innan programmet.
- **Effekter syns på flera nivåer men är svåra att mäta för barnen.** Intervjuerna och enkäten beskriver förändringar i barns språkande, men det finns osäkerhet kring vad som går att mäta och hur mycket som kan kopplas direkt till programmet. Tydligare effekter syns i förändrade arbets- och synsätt hos pedagoger och ökad samsyn på alla nivåer.
- **Medverkande ser oväntade resultat men vissa är inte helt nöjda med fokusområdena.** Filmning och transkribering har fått större genomslag än väntat. Samtidigt framkommer att flerspråkighet och kunskapsspråk inte fått det utrymme som vissa verksamheter efterfrågat, vilket påverkar upplevelsen av resultatuppfyllelse. Detta trots att programmet enligt programplanen inte haft ett fokus på kunskapsspråk sedan revideringen 2023.
- **Motivation och organisatoriska förutsättningar påverkar utvecklingen.** Engagemanget är överlag högt men har varierat över tid. Skillnader i organisering, resurstillgång och rektorernas ledning har påverkat hur arbetet genomförts och spridits inom verksamheterna.
- **Samverkan upplevs olika beroende på funktion.** Samverkan med Ifous bedöms fungera väl, särskilt av styrgruppen och processledarna. Samverkan med forskargruppen upplevs mer splittrad, med variation i föreläsningskvalitet, otydlig information och olika intressen mellan forskare och huvudmän.

- Lokalt samarbete fungerar i huvudsak bra men har förbättringspotential.**
 De flesta bedömer att samarbetet i utvecklingsgrupperna fungerar bra, men flera efterfrågar mer tid, tydligare mål och ett mer aktivt ledarskap från rektor och förvaltning.

2.4.1 Språkutvecklande förskola bidrar till samtliga önskvärda resultat

Över 90 procent av enkätrespondenterna bedömer att Språkutvecklande förskola har bidragit till samtliga förutom ett av de listade resultaten enligt programlogikens första effektnivå, det vill säga resultat som programmet tar ansvar för. Precis som under utvärderingens förra fas svarar så gott som samtliga (97 procent) att programmet i hög eller viss utsträckning bidrar till ökad medvetenhet om den egna rollen för barns språkutveckling. Det resultat som i lägst utsträckning uppfylls är att programmet bidragit till ökad förståelse för FoU-arbetet, där 81 procent svarat att så har skett i hög eller viss utsträckning. Det är en knapp ökning från förra enkätens 78 procent. För nära alla resultat har en tydlig majoritet svarat att programmet i hög utsträckning bidragit till dessa.

I vilken utsträckning bedömer du att programmets aktiviteter bidragit till följande resultat i din verksamhet/organisation?

Figur 11: Respondenternas bedömning av i vilken utsträckning programmet har bidragit till olika typer av resultat på verksamhetsnivå.

Styrgruppen och processledarna har i högre grad än andra respondenter svarat att samtliga resultat uppfylls i hög utsträckning. Utöver det syns inga större skillnader i svaren mellan de olika rollerna.

Enkätsvaren visar att arbetet ute i verksamheterna i fortsatt hög utsträckning centreras runt aktionsforskning och arbete utifrån ELSA-modellen. Av pedagogerna har i genomsnitt 84 procent svarat att de har arbetat med aktionsforskning av sin egen praktik och utifrån ELSA-modellen. Andelen är densamma som under utvärderingens andra fas. Därigenom kan vi konstatera att även programlogikens resultat om att medverkande pedagoger utforskar ELSA-modellen i hög grad uppfylls.

Enligt programlogiken ska programmet även bidra med kunskap och redskap för att pedagoger ska kunna leda sina kollegor. Även detta resultat uppfylls. 86 procent av pedagogerna som svarat på enkäten upplever att de har fått ökad kunskap om vilka ledarhandlingar som krävs för språkutvecklande arbete, vilket visas i kapitel 2.1.3. Av pedagogerna upplever 9 procent att de i varken låg eller hög utsträckning har sett sådana bidrag genom programmet och endast 2 procent att det har skett i låg utsträckning. Majoriteten (51 procent) upplever att de har fått ökad kunskap om ledarhandlingar i viss utsträckning. I denna fråga har både styrgrupp/processledare och rektorer en mer positiv bild än pedagogerna som figurer 3 och 4 under kapitel 2.1.3 visar.

2.4.2 Stora likvärdighet mellan huvudmännen när det kommer till resultatuppfyllelse

Endast mindre skillnader mellan huvudmännen framkommer i enkätsvaren när det kommer till i vilken utsträckning medverkande bedömer att programmet bidrar till önskade resultat. Dessa resultat presenteras i tabell 2 nedan. Jämförelsen visar en jämn upplevelse av resultatuppfyllelse mellan huvudmännen, bortsett från bedömningarna från en huvudman som i flera fall ligger lägre än hos de andra huvudmännen. Trots dessa fåtalet skillnader och skillnaderna i antalet respondenter hos de olika huvudmännen tyder den höga svarsfrekvensen hos samtliga på att de listade önskade resultaten inom programmet är i hög eller viss utsträckning uppfyllda.

Tabell 2: Medverkandes bedömning av i vilken utsträckning programmet bidrar till önskade resultat, fördelat på huvudman. Andel som svarat i viss eller hög utsträckning.

	Bjuv	Botkyrka	Katrineholm	Kävlinge	Linköping	Malmö	Värmdö	Ydre	Örebro	Sjöbo	Västerås
Verktyg och metoder för reflektion om den egna praktiken	94%	95%	90%	100%	94%	100%	95%	100%	94%	100%	100%
Stöd för att implementera nya arbetssätt	94%	100%	92%	97%	67%	91%	93%	90%	88%	93%	100%
Ett gemensamt ansvar för det språk- och kunskapsutvecklande arbetet	100%	100%	90%	100%	89%	94%	95%	90%	97%	93%	95%
Ökad förståelse för FoU-arbetet	67%	89%	85%	76%	61%	82%	76%	100%	88%	87%	84%
Identifierade utvecklingsbehov hos medverkande pedagoger	89%	100%	92%	100%	89%	94%	95%	90%	91%	87%	95%
Ökad medvetenhet om den egna rollen för barns språkutveckling	94%	100%	95%	97%	89%	100%	98%	100%	100%	100%	98%
Ökad samsyn om värdet att arbeta med språk- och kunskapsutveckling	94%	100%	90%	100%	72%	100%	100%	100%	94%	100%	95%
Antal svarande på frågorna	18	19	59	29	18	34	42	10	33	15	44
Svarsfrekvens (andel slutförda)	90%	79%	73%	97%	75%	97%	91%	91%	79%	75%	90%

Fallstudierna visar ändå att det finns skillnader i resultaten mellan verksamheter och huvudmän som till stor del handlar om hur arbetet har organiserats, till exempel om alla pedagoger i en viss verksamhet medverkar i programmet eller om alla verksamheter hos en huvudman gör det. Fallstudiekommunen som även sticker ut i tabellen ovan har i intervjuerna framhävt att arbetet med språkutveckling inte var nytt för dem och att de även haft ett tidigare projekt inom området. Till exempel nämner huvudmannen att resultatet om att pedagogerna vänder blicken mot sig själva inte var ny för dem utan syntes redan under tidigare projekt. Huvudmannens till viss del lägre procentuella andel för vissa av resultaten skulle därför kunna bero på att dessa redan tidigare setts av medverkande i kommunen. Detta kan utvärderingen dock inte bekräfta.

2.4.3 Intervjupersoner ser positiva effekter på alla nivåer, men särskilt hos pedagogerna

Nästintill samtliga intervjuade berättar att de i sina verksamheter har kunnat se vissa stärkta förmågor hos barnen. Exempel som nämns är att barnen har gått från att prata med få-ords-meningar till fler-ords-meningar, att föräldrar vittnar om att barnen använder nya ord, att språkande och kommunikation generellt blivit bättre, och att barn som tidigare haft språkliga utmaningar har utvecklats i sitt språk. Flera intervjupersoner vittnar även om ökad läslust hos barnen och ett ökat intresse för böcker och högläsning. I en av fallstudierna märker processledaren att barnens och pedagogernas språkutveckling samverkar på ett positivt sätt. Samtidigt har de insett att barnen i det utsatta området som medverkar i programmet kan resonera på sitt modersmål även om de inte kan det på svenska, vilket man inte var medveten om förut. De ser därmed på barns språkutveckling från flera olika håll tack vare Språkutvecklande förskola, berättar processledaren.

”Man förenklar inte längre – vi förklarar språket, men förenklar inte. Vi har märkt att barn kan. Vi sätter inte gränser för vad barnen kan i detta område.” (Intervjuad processledare)

Det är ändå viktigt att lyfta att både intervjuade förskollärare och rektorer påpekar svårigheterna med att mäta och att urskilja resultat till följd av programmet när det kommer till barnen. Barnens språkutveckling kan ha skett naturligt i och med att barnen växer och inte som ett resultat av programmet. Enligt en styrgruppsmedlem kan resultat eventuellt ses på avdelningsnivå, men att det inte nödvändigtvis är mätbart. Flera intervjupersoner uttrycker också att frågan om att mäta resultat hos barnen är känslig, vilket försvårar möjligheterna att se vad som orsakas av programmet och vad som sker på grund av andra faktorer.

Ett tydligare resultat som intervjuade i alla funktioner lyfter är i stället den förändring som skett hos förskollärarna själva till följd av aktionsforskningen och användningen av ELSA-modellen. De beskrivs ha fått en medvetenhet kring möjliga arbetsmetoder och en syn på vikten av sin egen roll i barnens språkutveckling. Både styrgruppsmedlemmar, processledare, rektorer och förskollärare berättar att medverkande har fått metoder som de kan ta stöd i, särskilt genom filmandet av sig själva. Fokus har även flyttats från barnen till pedagogernas egna handlingar, enligt många av de intervjuade.

”De har nu riktat blicken mot sig själva och vad ”vi” på förskolan kan förändra och att ansvaret inte kan ligga på barnen.” (Intervjuad rektor)

På huvudmannanivå är de intervjuade styrgruppsmedlemmarna tydliga med att programmedverkan har ökat likvärdigheten inom och samsynen på det språkutvecklande arbetet i de medverkande verksamheterna. Numera används gemensamma begrepp och metoder för språkutveckling, vilket resulterar i att en pedagog kan flytta mellan olika förskolor i kommunen och ändå känna sig hemma i arbetet, berättar en styrgruppsmedlem. En annan huvudman framhäver att det de tar med sig från programmedverkan är det kollegiala utbytet med kollegor i andra kommuner samt strukturerade och fokuserade samtalsmodeller där alla får komma till tals. En processledare nämner att huvudmannen har funnit ett intresse och nyfikenhet för ny forskning och i att stärka det forskningsrelaterade arbetet.

I en av fallstudierna och kommunerna där samtliga förskolor medverkat i programmet har de intervjuade sett en ökad likvärdighet och lika kvalitet på alla förskolor. Kriterierna som tagits fram tillsammans med forskaren gör att de får koll på varje barn. De har därmed gått från att titta på utveckling på gruppnivå till individnivå när det kommer till barnen. Ett resultat som de tydligt har upptäckt med hjälp av indikatorerna och kriterierna är att de barn som har hög frånvaro inte lyckas lika bra i det språkliga, berättar en intervjuperson.

Hos en annan huvudman pratar intervjupersoner om att förskolan har fått högre status och att övergångarna till grundskolan har blivit bättre. I vissa språkutvecklande aspekter ligger förskolan till och med nästan lite före grundskolan tack vare programmet, tillägger intervjupersonen. Som tidigare nämnts upplever flera medverkande huvudmän att samtalsklimatet, samverkan mellan verksamheterna, det kollegiala lärandet och en generellt ökad kompetens hos medverkande är tydliga resultat till följd av Språkutvecklande förskola.

”Alltid svårt att säga exakt om det bara beror på programmet eller annat arbete men jag kan se förflyttningar i tankesättet kring vad språk och kunskapsutvecklande arbete är. Det är ett mycket vidare begrepp än att bara prata och läsa (...) Språket är närvarande på ett annat sätt” (Intervjuad styrgruppsmedlem)

2.4.4 Medverkande ser resultat inom oväntade områden

Ur intervjuerna framkommer att många av de resultat som setts i verksamheterna var i viss mån oväntade. Till exempel blev medverkande och huvudmän överraskade över hur positivt filmningen togs emot, trots att det initialt fanns visst motstånd hos medverkande. Pedagogerna har upplevt filmningen som stärkande, ögonöppnande och kompetensutvecklande, i stället för kontrollerande. En styrgruppsmedlem nämner att hon blev glatt överraskad av att de som filmade sig själva även såg sådant som de gjorde bra, inte bara sådant som var mindre bra. Två processledare menar att transkriberingarna har gett en ytterligare dimension som filmandet inte har, där det verkligen går att upptäcka på detaljnivå hur man pratar med och till barnen.

Den initiala frustrationen kring otydligheten i arbetet och i det ostrukturerade upplägget, som upplevdes hos flera huvudmän, gav till slut med sig och blev till något positivt, där medverkande numera ser positivt på att de får styra över arbetet och de frågor de ska arbeta med själva.

I en av fallstudierna framhävs särskilt att resultaten inte syns inom de områden som medverkande förväntade sig. Som vi tidigare beskrivit, hade de intervjuade i två av fallstudierna velat se större fokus på flerspråkighet och kunskapspråk inom programmet, där de även önskade se tydligare resultat. Här ser vi även en tydlig skillnad i medverkandes olika utgångspunkter inför programmet och hur dessa påverkar synen på resultatuppfyllnad. Just behovet av ett starkare flerspråkighetsfokus är en sådan tydlig fråga där programmet hade kunnat bidra med mer, enligt verksamheterna inom fallstudierna och några av de intervjuade huvudmännen.

Vissa nämner även bieffekter av programmet så som att filmandet har fått pedagoger att se saker utöver språkutvecklingen, till exempel hur de möter pojkar och flickor i sitt arbete, eller att barn med vissa utmaningar också har fångats upp och utvecklats. En styrgruppsmedlem nämner att de medverkande förskolorna har till viss del sett en positiv utveckling i relationen mellan förskollärare och barnskötare. En annan nämner att förskolan och grundskolan närmar sig varandra genom det arbete som gjorts inom Språkutvecklande förskola, som ses som ”imponerande” i grundskolan. Processledaren och förskollärarna hos en av huvudmännen ser programmets genomslagskraft som oväntad och det faktum att arbetet nu ska spridas till alla rektorsområden hos huvudmannen. Hos några huvudmän har genomslagskraften spridit sig till förvaltnings- och politikernivå och in en av fallstudiekommunerna har dessa intresserat sig för resultaten från programmet och vill satsa mer på förskolan, enligt processledaren. En huvudman lyfter en ökad kompetens inom flerspråkighet och att pedagoger med annat modersmål har fått högre status i och med Språkutvecklande förskola. Det är ett förändrat förhållningssätt och pedagogerna själva säger att de har utvecklat sitt svenska språk, enligt huvudmannen.

Processledarna ser inga större skillnader i resultat mellan verksamheterna men menar att olika förutsättningar har gjort så att en verksamhet till exempel har kunnat implementera arbetet direkt medan en annan möjligen är bättre på att beskriva effekterna och formulera sig tydligare. En annan processledare talar om att olika organisering hos olika rektorsområden lett till olika genomslagskraft beroende på om fler eller färre medverkar i programmet. Processledaren i den kommun där samtliga verksamheter medverkar ser ingen skillnad på kvaliteten mellan verksamheterna.

2.4.5 Variationer i medverkandes motivation och organisatoriska skillnader påverkar utvecklingsarbetets framfart

Ur intervjuerna med styrgruppen framkommer en bild av att medverkande generellt har haft högt engagemang men att motivationen har varierat över tid. Seminarierna och utbytet mellan olika kommuner har givit styrka till utvecklingsarbetet i en kommun, men organisatoriska utmaningar så som att förskolor behöver stänga, barn eller pedagoger flyttar sätter käppar i hjulet i arbetet. En styrguppsmedlem lyfter ändå att arbetet genom Språkutvecklande förskola har fungerat som en fast punkt och som något att fokusera på även under organisatoriska förändringar. Organisatoriska utmaningar beskrivs som en vardag inom förskolan och precis som allt annat utvecklingsarbete, behöver arbetet med Språkutvecklande förskola anpassas och vävas in i en ständigt föränderlig verksamhet. För ett lyckat utvecklingsarbete behövs bra strukturer för att inkludera ny personal och nya medverkande. En processledare berättar att hon har försökt förmedla i sin kommun, att de nya också är en del av fortsättningen av arbetet och att det går att ta vid där de inom programmet befinner sig just nu.

Rektorens roll framhävs av styrgruppen som extra viktig för ett lyckat och välfungerande utvecklingsarbete. Möjligheterna att lyckas beror bland annat på hur rektorerna väljer att organisera arbetet, om de exempelvis tar med sig all sin personal från början av programmet eller inte, eller om det inkorporerar Språkutvecklande förskola och ELSA-modellen i allt sitt arbete eller endast i delar. Samtidigt påpekar en styrguppsmedlem att där rektorer inte har kunnat hålla i takt pinnen har kommunens språkutvecklare kunnat göra det. Hon lyfter även att det handlar om att låta tiden lösa ut vissa svårigheter där till exempel roller och uppgifter varit otydliga i början av programmet, men som senare fallit på plats.

Styrguppsmedlemmen och processledaren, i en av fallstudiekommunerna, berättar att interna träffar och diskussioner i kommunen bland medverkande har hjälpt i att driva arbetet framåt. Många medverkande upplever ändå, trots sitt engagemang, en brist på planeringstid. En annan framhäver att arbetet måste prioriteras och annat möjligen pausas för att fokus ska kunna ligga på arbetet med språkutveckling.

Verksamheterna i fallstudierna lyfter fram aspekter som tydlighet i vad arbetet ska innefatta och ett upprätthållande av stödfunktioner som nödvändiga för att kunna hålla i arbetet. En annan kommun där samtliga verksamheter medverkat i programmet framhäver just den gemensamma satsningen och prioriterade mål kring språk och kommunikation som välfungerande. Förskolläraren i fallstudiekommunen framhäver ett starkt stöd från sina chefer som en styrka men påpekar att arbetet hade varit svårare om inte samtliga verksamheter hade medverkat. Även processledaren nämner stödprocesser på förvaltningsnivå och pushande som nödvändiga för att medverkande ska orka fortsätta.

En majoritet av huvudmännen och rektorerna anser att verksamheterna har haft tillräckliga resurser för arbetet

I enkäten svarar 89 procent av styrgruppen, processledarna och rektorerna att verksamheterna har haft tillräckliga resurser i form av tid och/eller pengar för att bedriva utvecklingsarbetet. 5 procent av rektorerna bedömer att det har funnits brist på resurser medan ingen i styrgruppen/processledargruppen anser det i enkätsvaren.

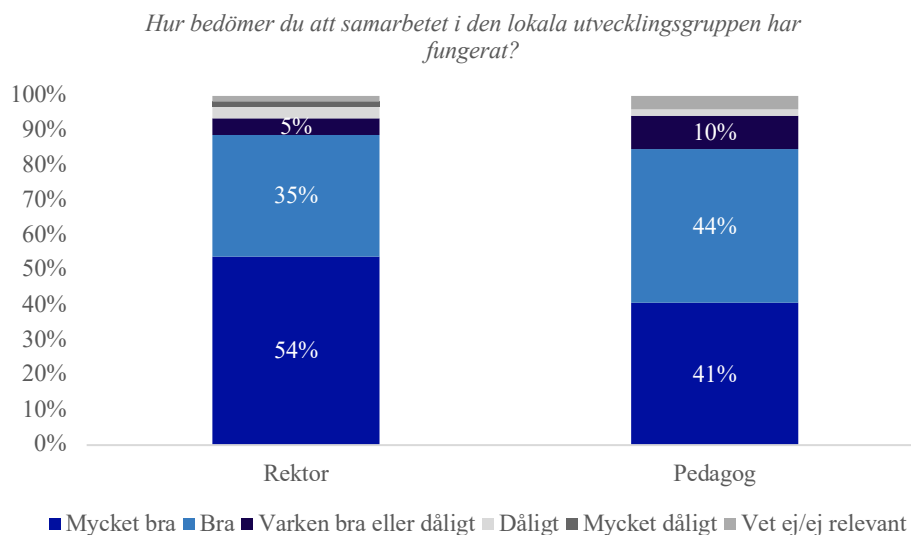
I intervjuerna med styrgruppen lyfts ändå tidsbrist som en bromskloss, där förskolepersonal har svårt att lämna barngruppen. Förskolan har exempelvis inte lika mycket planeringstid så som skolan har, som skulle kunna avsättas för arbetet med Språkutvecklande förskola. Skillnaderna blir särskilt tydliga när man jämför större och mindre verksamheter, enligt en styrgruppsmedlem.

Hos en annan huvudman har förankringen i det systematiska kvalitetsarbetet varit en utmaning, framför allt på grund av verksamhetschefs- och rektorsbyten. Hon beskriver de organisatoriska förändringarna som ”ett vägarbete där nya vägarbetare bygger en och samma väg under programmets lopp”. Det är en utmanande verklighet som styrgruppsmedlemmen och processledaren behövt navigera i.

Hos huvudmännen har resurser fördelats på olika sätt, till exempel har en av fallstudiehuvudmännen haft en stödresurs kopplad till programmet i form av en Ifous-vikarie som roterat mellan verksamheterna för att kunna avlösa medverkande och ge dessa tid för arbetet inom programmet. De intervjuade förskollärarna hos huvudmannen uttrycker en oro för att detta stöd nu tas bort i och med programmets avslut, men flera processtödjare utbildas för tillfället hos samma huvudman samtidigt som stödmaterial tas fram för att stödja utvecklingsarbetet framåt. Hos en annan huvudman uttrycker rektorn att verksamheterna har fått särskild tid 1 timme i veckan som avsatts för att arbeta med Språkutvecklande förskola, vilket gett verksamheten möjligheter att frigöra resurser.

Samarbetet lokalt har fungerat bra

Av enkätrespondenterna bedömer 85 procent av pedagogerna och 89 procent av rektorerna att samarbetet i den lokala utvecklingsgruppen har fungerat bra eller mycket bra. Enligt 10 procent av pedagogerna och 5 procent av rektorerna har det varken fungerat bra eller dåligt, och enligt totalt cirka 2,5 procent av båda funktionerna har det fungerat dåligt.

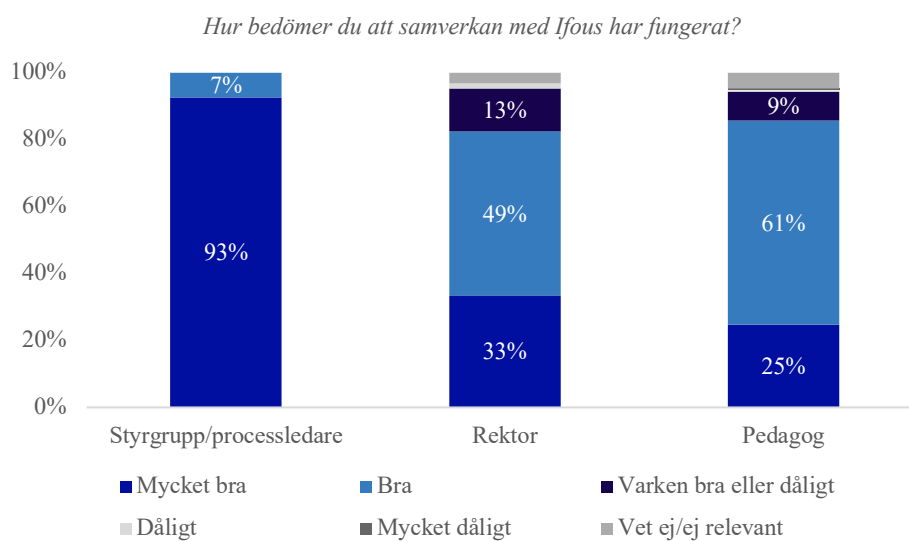
Figur 12: Respondenternas bedömning av hur samverkan i den lokala utvecklingsgruppen har fungerat

Under intervjuerna med rektorer och förskollärare i fallstudierna beskrivs samarbetet inom de lokala utvecklingsgrupperna i stort fungera bra. Processledarna nämns som särskilt viktiga och riktgivande i arbetet lokalt.

I enkätens fritextsvar lyfts ändå ett antal förbättringsförslag för hur samarbetet i utvecklingsgrupperna hade kunnat förbättras. Det främsta förslaget handlar om resurser i form av mer tid. Tid behöver avsättas från start och träffarna i gruppen behöver vara fler, skriver flera enkätrespondenter. Därutöver beskriver respondenter att arbetet hade behövt tydligare riktning och mål och att uppdraget hade behövt förtydligas. Samtidigt ville fler respondenter se ett mer aktivt och synligt ledarskap från rektor och förvaltning, med tydligare prioritering för arbetet inom programmet.

2.4.6 Samverkan med Ifous bedöms som bra, men mindre bra med forskargruppen

Likt i andra Ifous-program och under den tidigare utvärderingsfasen anser styrgruppsmedlemmarna och processledarna att samverkan med Ifous fungerar allra bäst. Nära samtliga i gruppen (93 procent) har svarat att samverkan fungerar mycket bra. Även rektorer och pedagoger har en positiv syn på samverkan med Ifous, men i dessa grupper anser en större majoritet att samverkan fungerar bra, samtidigt som ungefär var tionde svarar att den fungerar varken bra eller dåligt.

Figur 13: Respondenters bedömning av hur samverkan med Ifous har fungerat

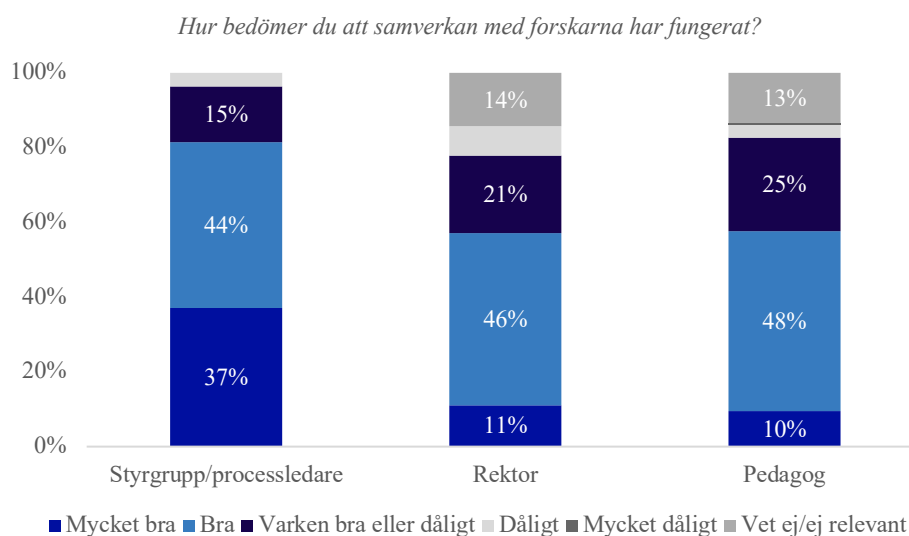
Likt under tidigare utvärderingsfas kan vi konstatera att skillnaden mellan funktionerna med hög sannolikhet beror på att det i synnerhet är styrgruppen och processledarna som är i kontakt med Ifous programorganisation. Lärarnas och rektorernas positiva bedömning av samverkan visar även den på en generell nöjdhet med programorganisationen.

De intervjuade processledarna och styrgruppsmedlemmarna bekräftar enkätresultaten och framhäver särskilt att Ifous processledare är tillgänglig, inlyssnande, professionell, bra i att ge processtöd, strukturerad, och bra på att leda möten.

De få risker och förbättringsmöjligheter som nämns inom styrgruppen berör främst personbundenheten i och med att en och samma process- & projektledare drar i hela programmet och Ifous digitala kommunikationskanaler som upplevs som aningen underutvecklade. Här nämns mängden mejl som enligt en styrgruppsmedlem skulle kunna begränsas genom smarta lösningar och satsningar på den digitala plattformen. Hon anser att delade filer har fungerat bra, men att det inte är hållbart att be samtliga medverkande mejla in exempelvis förslag till Ifous.

Forskarna upplevs som lyhörda men aningen spretiga

Variationen mellan funktionerna är stor även när frågan handlar om samverkan med forskarna. I styrgruppen/processledargruppen anser 37 procent att samverkan fungerar mycket bra, jämfört med rektorer och pedagoger där 11 respektive 10 procent anser det. Bland rektorer och pedagoger anser dessutom ungefär var fjärde enkätrespondent att samverkan varken fungerat bra eller dåligt, jämfört med styrgrupp/processledare. Därtill har mer än var tionde rektor och pedagog svarat att de inte vet eller att frågan ej är relevant. Dessa svar kan förklaras med att alla medverkande inte har haft direkt kontakt med forskarna.

Figur 14: Respondenternas bedömning av hur samverkan med forskarna har fungerat

Flera av de intervjuade i styrgruppen och av processledarna nämner att de har haft specifika forskare knutna till sig som huvudmän och att dessa har varit inlyssnande. Med dessa forskare anses samarbetet generellt ha fungerat bra, de har kunnat ha bra och nyttiga dialoger och de nämns som engagerade och öppna.

Däremot nämner flera intervjupersoner i olika funktioner att det har varit stor variation i kvaliteten på föreläsningarna och att forskarna inte alltid har lyckats förmedla information till pedagogerna på rätt nivå. En styrgruppsmedlem påpekar att forskargruppen fortsatt har upplevts som spretig, likt under utvärderingens andra fas, och att deras budskap har upplevts som motstridiga av medverkande. Även intervjuade rektorer och förskollärare berättar att forskarnas bidrag har varit värdefullt, men att forskarnas instruktioner hade behövt tydligare ramar och en mer konsekvent struktur. Deras budskap har ibland varit svårförståeliga vilket orsakat frågetecken kring vad medverkande själva ska göra, berättar en förskollärare.

Forskarnas sammanställningar över datainsamlingen som de har presenterat anses ha varit bra av en styrgruppsmedlem. Även en processledare är inne på samma spår men lyfter att processledare har behövt be om materialet.

”Det har varit underligt att processledaren behövde efterfråga vad forskarna gör, det förmedlades väldigt sparsamt vad de gjorde utanför seminarierna. Medverkande ville veta mer vad forskarna plockade ur det de medverkande gör, vad användes materialet till.”
(Intervjuad processledare)

Flera intervjupersoner påpekar att samverkan med forskarna har förbättrats under programmets gång. Att de har blivit mer instämnda och delar med sig mer av samlad information. De beskrivs även som lyhörda generellt.

Stora skillnader i hur forskarstödet har upplevts

Som vi beskrivit i tidigare avsnitt och i tidigare utvärderingsrapporter lyfter flera intervjupersoner att de upplevde en förvirring i början av programmet med motstridiga besked kring ELSA-modellen och forskarnas direktiv. Flera intervjupersoner förklarar att ELSA-modellen, eller de delar som verksamheterna plockat ur modellen, har fungerat bra efter den initiala fasen. De hade dock önskat sig tydligare information om att anpassningar var tillåtna vid ett tidigare skede.

Hos en huvudman upplever styrgruppsmedlemmen att det möjligen har funnits olika intressen hos huvudmannen och hos forskaren som varit knuten till huvudmannen. Huvudmannen hade önskat ett närmare samarbete som rör hela kommunen, men forskarens intresse har främst legat i sitt forskningsobjekt (en förskola), enligt styrgruppsmedlemmen. Samma sorts förväntning och upplevelse uttrycks även av andra intervjuade, medan andra i stället har upplevt ett stort stöd av de forskare som varit kopplade till verksamheten. Hos en huvudman har forskarens fokus och uppföljning i en specifik förskola uppskattats och ansetts välfungerande. En huvudman beskriver att de fått bra stöd av ”sin” forskare i att anpassa ELSA-modellen till verksamheten när fritextsvar fick ersättas med specifika kriterier som pedagogerna kan använda i arbetet.

En styrgruppsmedlem funderar på om forskarna håller tillbaka på grund av ett neutralitetskrav, vilket skulle kunna förklara att de inte får vara lika aktivt involverade med verksamheterna som vissa huvudmän har önskat.

”Jag vet inte om forskarna skulle kunna ge ännu mer input om vad de ser och hur de skulle kunna göra. Om möjligt att forskarna kan vara ännu mer ledande utifrån sin förförståelse. Det skulle kunna ta dem (pedagogerna) ett steg vidare.” (Intervjuad styrgruppsmedlem)

En annan styrgruppsmedlem hade förväntat sig forskarnas uppföljning av både arbetet med ELSA-modellen och flerspråkighetsperspektivet, vilket inte blev av. Hon ställer sig frågan hur man får forskning och utveckling att på ett tydligt sätt gå hand i hand i ett program som Språkutvecklande förskola. I styrgruppsintervjuerna framkommer också tankar om att huvudmännens önskemål och behov skiljer sig vilket gör att styrgruppen som helhet riskerar att bli en otydlig beställare gentemot forskarna.

2.4.7 God samverkan inom styrgruppen och processledargruppen, trots medlemsbyten

Samverkan inom styrgruppen beskrivs som god av samtliga styrgruppsmedlemmar. Gruppen beskrivs som respektfull, ha god dynamik, och det är högt i tak under diskussionerna. Gruppdynamiken och den psykologiska tryggheten har i vissa fall påverkats av att medlemmar byts ut under programmets gång, enligt några av de intervjuade medlemmarna, men ingen i styrgruppen framhäver det som ett stort problem för arbetet. Ifous beröms för att ha hållit ihop gruppen väl och lyckats få till en förtroendefull stämning i gruppen trots medlemsbyten.

”Det hade kanske varit lite annorlunda om det hade varit samma grupp hela vägen. I övrigt har uppslutning och stämning varit jättebra. Det finns verkligen ett mått av högt i tak att kunna tycka olika. Vi kan tycka olika och komma fram till det vi vill komma fram till.”
(Intervjuad styrgruppsmedlem)

En styrgruppsmedlem som själv kom in sent i programmet förklarar att det är svårt att uttala sig om samverkan i gruppen med endast så liten erfarenhet. En annan lyfter att det är en stor framgångsfaktor om en styrgruppsmedlem har tidigare erfarenhet av att delta i

Ifous-program. Hon skulle rekommendera inför framtiden att en sådan person representerar huvudmannen i styrgruppen. En annan lyfter att det är bra med kännedom om olika roller inom programmet vilket sker om en processledare går över till att bli styrgruppsmedlem.

En styrgruppsmedlem hade dock önskat mer aktivt styrande av programmet från styrgruppen och att huvudmännen hade uttryckt sina kunskapsbehov mer. Hon menar att det var tydligt hur olika förutsättningarna är i de olika kommunerna som medverkar och att hon hade velat uppleva mer samspel.

Även processledargruppen har upplevts som bra och öppen av alla intervjuade processledare. Enligt en processledare har gruppen varit lagom stor och information om hur kommunerna har det har spridits lätt i gruppen. Nya kontakter och nätverk har bildats som ett resultat av arbetet i gruppen där kommuner har bestämt träff och om samarbete med andra kommuner. Även här får Ifous tack för att ha strukturerat upp mötena med att bland annat dela upp gruppen i mindre diskussionsgrupper.

*”10 av 10 - helt fantastiskt! Ett plus att man har prioriterat att processledargruppen har fått utövertid, (det vill säga) mer tid att prata med likasinnade vid förvirring”
(Intervjuad processledare)*

2.5 Programmet förväntas bidra till långsiktiga effekter, men spridningen av kunskap varierar

I det här kapitlet beskriver vi i vilken utsträckning programmet har lett till eller förväntas leda till långsiktiga effekter.

Resultatet visar att:

- **Det finns höga förväntningar på programmets långsiktiga effekter.** Förväntningarna rör framför allt barns språkutveckling, pedagogers medvetenhet och ett mer systematiskt och vetenskapligt grundat arbetssätt på verksamhetsnivå.
- **Spridningsarbetet pågår i varierande grad** mellan kommuner och verksamheter. Det sker främst inom förskolan, med planer på att nå vidare till andra skolformer. Spridningen tar sig i uttryck genom olika aktiviteter såsom kvalitetsdialoger, seminarier och kollegiala nätverk.

2.5.1 Programmet förväntas ge varaktiga effekter på barns språkutveckling och stärka pedagogernas arbetssätt

I intervjuerna med samtliga roller framkommer att det finns höga förväntningar på programmets långsiktiga effekter. De intervjuade beskriver en gemensam förhoppning om att arbetet ska ge bestående resultat på flera nivåer: hos barnen, pedagogerna och huvudmännen.

Vid intervjuerna med styrgruppen framkommer förväntningar att programmet ska bidra till att minska skillnader i språkliga nivåer vid övergången till förskoleklass. För barnens utveckling handlar målsättningen om en fördjupad språkutveckling och en förskola som väcker nyfikenhet och lust att lära, där barnen uppmuntras att utforska, ställa frågor och delta i meningsfulla sammanhang. På längre sikt uttrycks en förhoppning om att programmet ska ge goda förutsättningar för framtida studier, utveckla nyfikenhet och fortsatt lärande.

Styrgruppen lyfter också förväntningar på hur programmet kan påverka pedagogernas arbete. Det förväntas bidra till ökad medvetenhet om den egna rollen i barns språkutveckling och till en mer gemensam metodik och ett gemensamt yrkesspråk. Programmet förväntas även stärka ett vetenskapligt förhållningssätt, där pedagogerna känner trygghet och professionalitet i sitt språkutvecklande arbete. För huvudmännen beskrivs de långsiktiga effekterna främst handla om att stärka den vetenskapliga grunden i verksamheten och att se språkfokus som en strategisk del av hela utbildningskedjan, från förskolan till gymnasiet. Samtidigt betonar flera i styrgruppen att långsiktigheten beror på hur rektorer och utvecklingsledare förvaltar arbetet efter programtiden. Några nämner även resursfrågor och tidsbrist som möjliga hinder.

Rektorer och förskollärare beskriver i intervjuerna en förväntan om att programmet ska bidra till barnens språkutveckling och delaktighet där fler barn ges möjlighet att uttrycka sig, kommunicera med varandra och känna nyfikenhet inför lärande. För förskollärarna handlar de långsiktiga effekterna om ökad medvetenhet, reflektion och mod att pröva nya arbetssätt, där språkutveckling integreras naturligt i vardagen. På verksamhetsnivå lyfts förhoppningar om att programmet ska leda till ett mer systematiskt och vetenskapligt grundat arbetssätt som lever vidare och sprids inom organisationen.

2.5.2 Spridningsarbetet pågår men varierar mellan kommuner och verksamheter

En viktig utgångspunkt för långsiktiga effekter är spridning av arbetssätt, metoder och resultat bortom medverkande verksamheter och inom medverkande verksamheter. Detta eftersom det säkerställer att de insikter och lösningar som utvecklats får en bred och varaktig inverkan hos medverkande huvudmän.

Som vi beskrev under kapitel 2.1.6 anger en majoritet av enkätrespondenterna att planer för spridning har utvecklats antingen helt eller delvist. Vid intervjuerna med de medverkande framkommer att spridningsarbetet pågår, men i varierande grad mellan kommuner och verksamheter. Rektorer berättar att utvecklingsarbetet spridits till fler pedagoger inom förskolorna och i vissa fall även till andra skolformer. Exempel som lyfts är att arbetssättet nu omfattar samtliga förskolor i kommunen och att kvalitetskraven i ELSA-protokollet används brett. Spridning sker genom olika kanaler som kvalitetsdialoger och erfarenhetsutbyte mellan rektorskollegor.

Förskollärare beskriver i intervjuer att medvetenheten och acceptansen i kollegiet har ökat, och att delar av arbetet delats vidare till kollegor. Samtidigt beskriver en del att spridningen hittills varit begränsad då det upplevs svårt att förmedla arbetssättet till kollegor som inte deltagit i programmet.

Även från styrgruppen framkommer att man strävar efter att sprida arbetet vidare, framför allt inom förskolan men även mot förskoleklass och grundskola. Flera kommuner uppger att riktade spridningsinsatser planeras, medan andra beskriver att alla förskolor redan är involverade i någon form. I en intervju nämns också en förhoppning om ökad förståelse bland vårdnadshavare för betydelsen av tidig språkutveckling.

2.5.3 Det språkutvecklande arbetet vilar numera på en ännu starkare vetenskaplig grund

I flera intervjuer med olika roller framkommer att programmet har stärkt verksamheternas vetenskapliga grund och bidragit till en mer systematiskt reflekterande kultur. Flera styrgruppsmedlemmar och processledare påpekar ändå att arbetet redan innan har haft en stark förankring i vetenskap och att Språkutvecklande förskola har tillfört till exempel nya metoder till det existerande arbetssättet. Programmet har därför förstärkt och strukturerat det som redan pågått. Rektorer och förskollärare i två av fallstudierna lyfter särskilt detta, att Språkutvecklande förskola har fungerat som ett tillägg till det utvecklingsarbete som redan pågår i verksamheterna och som baseras på vetenskaplig kunskap.

Flera huvudmän beskriver att Språkutvecklande förskola gett ett gemensamt språk och en tydligare metodik för hur forskning kan användas och omsättas i praktiken. En enkätrespondent beskriver det som att man har fått en tydligare vetenskaplig grund och nya forskningsbaserade metoder, men också ett språk för att förstå och benämna det arbete som redan pågår. Hos andra huvudmän har programmet bidragit till att skapa ett nytt sätt att tänka kring vetenskaplig grund. Aktionsforskning, filmning och kollegiala samtal har där blivit nya vetenskapligt förankrade tillskott till arbetssätten.

2.6 Hållbarhet

Det här kapitlet handlar om i vilken utsträckning resultat, metoder och arbetssätt från programmet förväntas fortsätta efter att programmet har avslutats.

Resultaten visar att:

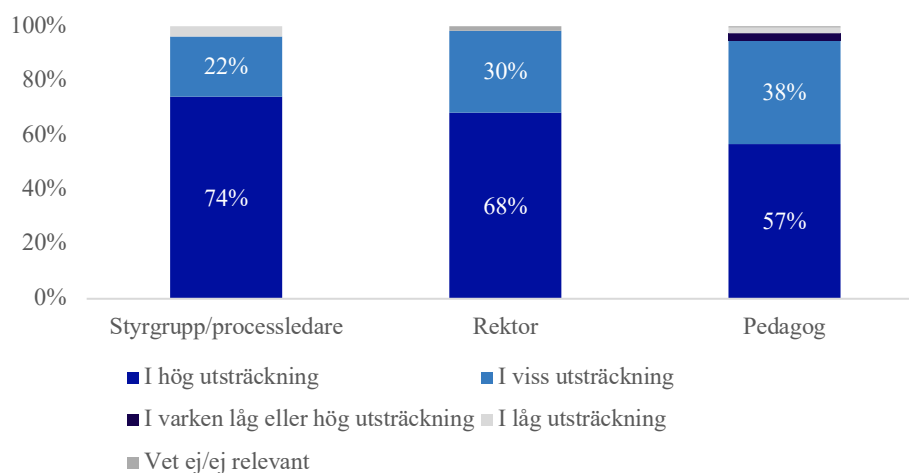
- **Resultaten förväntas leva vidare efter programmets avslut, särskilt där arbetet är tydligt integrerat i det systematiska kvalitetsarbetet.** En stabil struktur och ett aktivt stöd från ledningen lyfts som avgörande för att arbetssätten ska bli en naturlig del av den fortsatta verksamheten.
- **Samtidigt finns risker som kan påverka programmets långsiktighet,** bland annat personbundenhet och minskade resurser efter programmets slut. Hållbarheten kan försvagas när de särskilda resurserna inom programmet upphör, exempelvis avsatt tid, tillgång till vikarier eller när nyckelpersoner byts ut.

Resultaten från programmet förväntas bestå, särskilt där ledning och struktur stödjer arbetet

Resultaten från programmet förväntas leva kvar efter att programmet avslutats. Både enkätsvar och intervjuer visar att det finns en stark tilltro till att arbetet och de metoder som utvecklats kommer att fortsätta användas i verksamheterna.

Nästintill samtliga av enkätrespondenterna (mellan 98 och 95 procent) uppger att resultaten förväntas leva kvar i viss eller hög utsträckning efter programmets slut. Styrgruppsmedlemmar och processledare är mest positiva då en större andel (74 procent) anger i hög utsträckning, medan rektorer och pedagoger är något mer återhållsamma då en lägre andel (68 respektive 57 procent) anger i hög utsträckning.

I vilken utsträckning förväntar du dig att resultaten från programmet lever vidare efter att programmet avslutats?

Figur 15: Respondenternas bedömning av i vilken utsträckning resultaten kommer leva vidare.

I intervjuer med styrgrupp och processledare beskrivs flera faktorer som avgörande för att resultaten ska bli bestående. En tydlig struktur och en tydlig förankring i det systematiska kvalitetsarbetet lyfts som centralt för att arbetssätten ska leva vidare. Flera betonar att programresultaten redan har integrerats i verksamheternas systematiska kvalitetsarbete, till exempel genom att aktionsforskning, filmning och reflektioner används kontinuerligt. Styrgruppsmedlemmar betonar att fortsatt ledningsstöd och nyfikenhet i organisationen är avgörande för att resultaten ska leva vidare. För att arbetet ska bli hållbart krävs både tydliga strukturer och en kultur där språkutveckling och reflektion ses som en naturlig del av verksamheten. I intervjuerna med styrgruppen framkommer även reflektioner kring programmets långsiktiga hållbarhet och hur resultaten tas tillvara på huvudmannanivå. En styrgruppsmedlem beskriver att det finns en begränsad politisk uppmärksamhet kring arbetet. Det uttryckts saknad av engagemang från beslutsfattare, vilket bedöms kunna påverka programmets genomslag och fortsatta utveckling.

Samtidigt pekar intervjuerna med styrgruppen och processledarna på utmaningar som kan påverka långsiktigheten. Personalomsättning och organisatoriska förändringar nämns som risker. Ny personal behöver introduceras i arbetssätten för att kunskapen ska bevaras över tid. Det finns också en oro för att andra satsningar eller omorganisationer kan konkurrera med det pågående arbetet och minska fokus över tid.

Rektorer beskriver i intervjuerna att mycket av arbetet kommer leva vidare i praktiken, särskilt i form av aktionsforskning och reflektion i arbetslagen. De ser en ökad medvetenhet och kompetens hos personalen, men också att intensiteten kan minska när programstödet upphör. Förskollärare uttrycker en liknande men mer återhållsam bild. De beskriver att engagemanget kommer finnas kvar, men att tid och resurser kan bli ett hinder för att fullt fortsätta på samma sätt. Arbetet beskrivs också som delvis personbundet och beroende av att de som deltagit i programmet finns kvar i verksamheten.

Sammanfattningsvis visar intervjuerna och enkätsvaren att arbetssätt till stor del kommer leva kvar efter programslut men att graden av fortsatt genomslag varierar mellan roller och nivåer. Hållbarheten bedöms vara störst där arbetet har blivit en integrerad del av det ordinarie kvalitetsarbetet och där ledningen aktivt stödjer det vidare arbetet.

3. Slutsatser och rekommendationer

I det här kapitlet samlar vi våra slutsatser och bedömningar av programmets resultat och genomförande. Vi presenterar också våra rekommendationer till Ifous inför framtida program.

3.1 Oxford Researchs bedömningar

FoU-programmet är ett av flera Ifous-program som har riktat sig mot förskolan. Utifrån utvärderingens kriterier konstaterar vi att programmet i hög utsträckning varit relevant, kvalitativt och i hög grad resulterat i önskade effekter och i att uppfylla programmets mål. Detta skapar goda förutsättningar för hållbara resultat och långsiktiga effekter. Vi kan se tecken på att vissa faktorer som under tidigare utvärderingsfaser framhävts som utmaningar har klarnat upp eller förbättrats under programmets gång. Detta gäller särskilt medverkandes upplevelser av förvirring kring deras egna insatser i uppstartsfasen som under denna fas beskrivs som nödvändiga för att nå slutmålet.

3.1.1 Språkutvecklande förskola har varit ett relevant och samstämmigt program

Programmet har varit relevant, det vill säga att insatserna har svarat mot medverkandes och huvudmännens behov av att arbeta med språkutveckling i förskola och för att nå målen för programmet. Det råder en stor enighet bland enkätrespondenter och intervjupersoner om att programmet motsvarat deras behov för att arbeta med språkutveckling i förskolan genom ökad systematik, samsyn, forskningsförankring och gemensamt lärande kollegor emellan.

Programmets upplägg och aktiviteter har varit ändamålsenliga och tjänat syftet med programmet. Medverkande lyfter att seminarierna bidragit till reflektion, lärande och erfarenhetsutbyte. De kollegiala samtalen och rundabordssamtalen under seminarierna har uppskattats mycket. Samtidigt lyfter medverkande att forskningsinslagen har varit svåra att förstå och att omsätta i praktiken och att programmets inledande fas präglades av otydlighet och motstridig information. Det finns en acceptans för att forskarna till viss del ska vara osamstämmiga, men kommunikationen till medverkande behöver vara samstämmig och tydlig.

Huvudmännens olika behov inför programmet har påverkat nöjdheten med programmets fokusområden, där några huvudmän hade önskat ett större fokus på flerspråkighet och en tydligare skiftning från vardagsspråk till mer kunskapsutvecklande språk. Flerspråkigheten har till exempel betonats inför och i början av programmet men anses av flera medverkande ha hamnat i skymundan i senare del.

Programmet har varit samstämmigt genom att ha integrerats och kompletterat verksamheternas ordinarie arbete och utvecklingsarbete. Programmet har bidragit till fördjupning och struktur i det språkutvecklande arbetet genom inkorporeringen av arbetet i det systematiska kvalitetsarbetet, genom stärkt kollegialt lärande och användningen av gemensamma verktyg, metoder och modeller. Det finns ändå skillnader i upplevelsen av hur väl programmet har integrerats i verksamheternas ordinarie utvecklingsarbete, men

den generella upplevelsen är att språkutveckling har blivit helhetsfokus i verksamheterna och vävts in i arbetet med barnen på förskolorna. Programmet har även förstärkt och systematiserat det befintliga språkutvecklingsarbetet hos huvudmännen.

3.1.2 Programmet har bedrivits med hög kvalitet och effektivitet

Programmet har en hög måluppfyllelse, varav vi ser bäst resultat vad gäller ökad medvetenhet om pedagogernas roll i barnens språkutveckling. Vi ser även genomgående goda resultat för samtliga andra mål. Det finns endast vissa skillnader mellan huvudmännen som rör organiseringen av arbetet, samt vilket utgångsläge huvudmännen hade inför programmet. Medverkande upplevde en förvirring i början av programmet, men nu i slutet upplever många en känsla av styrka i att ha byggt sin egen väg genom programmet.

Medverkande ser tydliga effekter både hos barnen i deras språkande och i verksamheterna, men främst hos pedagogerna själva. Tydligast är resultaten som rör pedagogernas ändrade syn på sig själva och sitt eget arbete i förhållande till barnens språkutveckling.

Samverkan med Ifous har präglats av tydlighet, engagemang och lyhördhet, vilket gynnat ett effektivt genomförande. Forskargruppen har upplevts som lyhörda men det finns skillnader i upplevelsen av samverkan när det kommer till forskarnas stöd till huvudmännen och verksamheterna. Därtill har forskargruppen fortsatt upplevts som spretig och medverkande har önskat större tydlighet i forskarnas sätt att kommunicera.

3.1.3 Långsiktiga effekter och hållbarhet kräver kontinuitet i arbetet och möjligheter till spridning

De långsiktiga effekterna rör framför allt barns språkutveckling, pedagogers medvetenhet och ett mer systematiskt och vetenskapligt grundat arbetssätt i verksamheterna. Förutsättningarna för att nå dessa varierar dock. Vi ser skillnader i huvudmännens planer för spridning och utformning av arbetet efter programslut. Spridning till arbetslagen och kollegor som inte medverkat i programmet upplevs ofta som utmanande av pedagoger. Därutöver är personbundenhet en riskfaktor för hållbarhet, både kopplat till spridning av kunskap och för utvecklingsarbetet generellt under programmets gång.

Resultaten hos de medverkande huvudmännen och verksamheterna förväntas leva kvar enligt en majoritet av medverkande. Vi bedömer att förutsättningarna för hållbara resultat beror på vilka strukturer huvudmännen och verksamheterna sätter upp för arbetssätten. Där utvecklingsarbetet integrerats i det systematiska kvalitetsarbetet bedömer vi förutsättningarna som större än i andra verksamheter. Även stödet från ledningen är

viktigt för att nå hållbara resultat. Resurser spelar in även här. Eftersom personalomsättning och personbundenhet bedöms vara en riskfaktor för långsiktighet och hållbarhet, anser vi att förutsättningarna är bättre hos de huvudmän där samtliga förskolor eller rektorsområden medverkat i programmet och där samsynen och arbetssätten är utbredda i hela kommunen. Hur huvudmännen organiserar medverkandet på personnivå påverkar också hållbarheten och kontinuiteten, där ett stabilt medverkande från samma personer igenom hela programmet utgör en starkare förutsättning för hållbara resultat än om medverkande byts ut under programmets gång. Även ett ökande politiskt intresse för språkutvecklande arbete kan främja långsiktigheten och hållbarheten i resultaten.

3.2 Resultaten går i linje med programlogiken

Resultaten från utvärderingen går i linje med programlogiken för Språkutvecklande förskola, som återfinns i bilaga A. För samtliga av de resultat som programmet ansvarar för, det vill säga effektnivå 1, ser vi mycket goda resultat. I synnerhet gäller detta effekterna om att se värdet med språk- och kunskapsutveckling, medvetenheten om sin egen roll, samt alla effekter som medverkande pedagoger önskas ha till följd av programmet. Resultaten indikerar att programmet har lyckats med de målsättningar som satts upp för programmet, även om utvärderingen pekar på ett antal utmaningar med programgenomförandet.

Vi ser även tendenser till resultat i effektnivå 2, särskilt för effekterna under det språkutvecklande arbetet i förskolorna. Utvärderingens resultat visar på tydliga tecken att pedagogerna till exempel har en god förmåga att använda språkutvecklande arbetssätt och kunskap om användningen av befintliga språkmiljöer. Flera intervjuer och fritextsvar i enkäten nämner aspekter som tyder på detta, vilket indikerar att programmets riktning har varit rätt. För effekterna som rör huvudmannens skapande av förutsättningar visar utvärderingen på flertalet utmaningar. Resursfrågor i form av tidsbrist och antalet involverade medarbetare som förväntas sprida kunskap nämns som möjliga hinder. Därtill finns utmaningar med spridning av arbetet både i form av skillnad i planer och ovetskap om vad som kommer att leva vidare efter programmedverkan. Vi kan dock konstatera att de flesta tillfrågade i enkäten inte upplever resursbrist. Delar av effektnivå 2 är därmed starkt avhängiga de aspekter vi bedömer vara förutsättningar för hållbara resultat.

De långsiktiga effekterna som medverkande hoppas på eller förväntar sig, ligger delvis i linje med programlogikens senare effektnivåer. Medverkande framhäver främst barnens språkutveckling och pedagogernas medvetenhet och metodkunskap som önskade långsiktiga effekter, men likvärdig utbildning i förskolan nämns endast i begränsad utsträckning. Däremot går utvecklingen hos vissa huvudmän att koppla mot den önskade effekten, exempelvis genom spridningen av arbetssätten ur programmet brett i

kommunerna. Samtidigt betonar flera i styrgruppen att långsiktigheten beror på hur rektorer och utvecklingsledare förvaltar arbetet efter programtiden. I många intervjuer lyfts barnens förutsättningar inför framtida skolgång och gymnasiebehörighet som ett långsiktigt mål, vilket kopplar an till programlogikens vision.

Vi vill även lyfta det faktum att politiken under längre tid lagt fokus på språk och språkutveckling, och som många intervjuade även nämner, ställer också den nya läroplanen krav i linje med Språkutvecklande förskolas mål. Därmed finns det många aspekter som kan ha spelat in i de resultat som medverkande ser i verksamheterna och hos barnen. Det är därför svårt att konstatera vilka effekter som endast kan tillskrivas programmet och vad som även kan vara del av nuvarande politik.

3.3 Oxford Researchs rekommendationer

Mot bakgrund av de resultat och observationer som presenterats i denna slutrapport vill vi ge Ifous 4 rekommendationer för att stärka framtida forsknings- och utvecklingsprogram, både i förskolan och generellt.

3.3.1 Ramarna och instruktionerna för arbetet behöver vara tydliga från början

En stor andel medverkande som intervjuats eller svarat på enkäten trycker på att början av programmet präglades av otydlighet och spretig information från forskarna. Många nämner även steget av 'förvirring' som är en del av de sex F:en som programorganisationen tar upp vid programstart och som är tänkta att förklara olika steg som medverkande i programmet går igenom. Vår bedömning är ändå att medverkandes upplevelse handlade om mer än generell förvirring. På grund av otydligheter och motstridiga besked om hur exempelvis ELSA-modellen och olika metoder skulle användas, upplevde medverkande frustration som fortsatt kom till uttryck under utvärderingens slutfas. Vi vill därför rekommendera Ifous att i samarbete med forskargruppen definiera och kommunicera tydliga och samstämmiga ramar och instruktioner för de medverkande.

3.3.2 Se löpande över och ha en dialog med medverkande om programmets syfte

Några av de medverkande huvudmännen hade förväntningar på programmet som de inte anser blev uppfyllda och som också verkar ha baserats på en uppdaterad bild av programmets syfte. Detta gäller i synnerhet fokuset på flerspråkighet och på kunskapsrelaterat språk. En del upplevde att programmet inte tog sig vidare från fokuset på vardagsspråk och andra med verksamhet i särskilt utsatta områden och med många

barn med annat modersmål än svenska ansåg att det fokus som lades på flerspråkighet inte var tillräckligt. Programmet skulle enligt ursprungliga programdokumentet leda till kunskap om ”kunskapsrelaterat språk i förskolan och hur det kan främjas i en flerspråkig kontext”. Efter att styrgruppen och Ifous bestämt att ändra skrivningen, ändrades ”kunskapsrelaterat språk” till ”fördjupade språkkunskaper”. I och med detta och våra samtal med vissa medverkande, gör vi tolkningen att det kan ha funnits förväntningar som krockat med programmets upplägg och att ändringen av syftet inte har nått fram till medverkande. Vi vill därför rekommendera Ifous att under programmets gång gå tillbaka till det formulerade syftet med programmet och ha en dialog med medverkande om deras förväntningar i förhållande till dessa.

3.3.3 Fortsätt ta fram material för spridning och fundera kring en harmonisering av planer för spridning

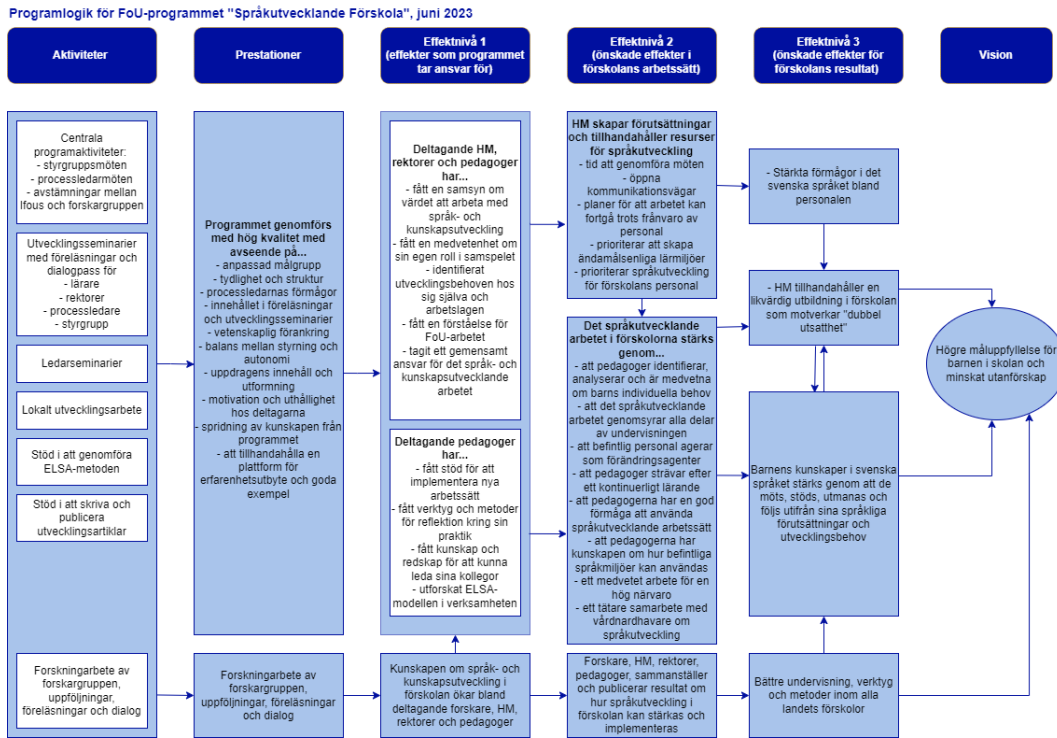
Medverkande upplever ofta utmaningar med att sprida sin kunskap och erfarenhet från programmet till sitt arbetslag eller andra kollegor. Utmaningar med spridning känner vi igen från andra Ifous-program som vi utvärderat och har även tagit upp under tidigare faser av denna utvärdering. Samtidigt konstaterar vi att det finns variation i om huvudmän satt upp en plan för spridning och vad en sådan eventuell plan innefattar. Under intervjuerna har vi fått höra om lösningar som upplevts som hjälpsamma så som videoklipp eller filmer av forskarna som finns tillgängliga online för den som vill, och annat material för spridning som medverkande kan använda sig av. Detta vill vi rekommendera Ifous att fortsätta med och inkorporera brett i sina program. Vi vill även rekommendera Ifous att fundera över om målet om att utforma en plan för spridning bör specificeras och harmoniseras. Detta bör även inkludera funderingar över vilken sorts spridning som är lämplig eller nödvändig i vilken situation. Till exempel i en situation där spridningen endast behöver ske inom verksamheterna, eller om den behöver ske mellan verksamheter och från huvudman ut i verksamheterna.

3.3.4 Utnyttja de uppskattade metoderna under framtida program

Ett av de tydligaste resultaten och slutsatserna vi kan dra från denna utvärdering är att de metoder och verktyg som medverkande fått till sig genom programmet har varit högt uppskattade och ändamålsenliga. Exempelvis filmningen som lyfts som en framgång av samtliga intervjuade och även brett bland enkätrespondenterna. Även andra metoder och verktyg genom ELSA-modellen har uppskattats och utnyttjats, samt bidragit till de resultat som medverkande idag ser. Vi är medvetna om att metoderna och verktygen är en del av forsknings- och utvecklingsarbetet i just detta program. Däremot vet vi att exempelvis filmning har varit del av arbetet i ett annat Ifous uppdrag som vi utvärderat. Vi vill därför rekommendera Ifous att se över möjligheten och fundera tillsammans med

forskarna för detta och framtida program om metoderna (t.ex. filmningen) från Språkutvecklande förskola även kan användas i andra program.

Bilaga A: Språkutvecklande förskolas programlogik

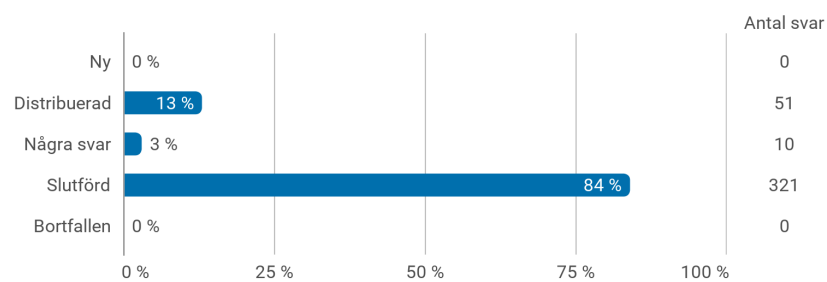

Figur 1: Programlogik för Språkutvecklande förskola. Framtagen 2023, med mindre justeringar 2024. Under 2025 beslutade styrgruppen att effekten ”Stärkta förmågor i det svenska språket bland personalen” under Effektnivå 3 inte längre skulle ingå i utvärderingen utan ses som en bieffekt.

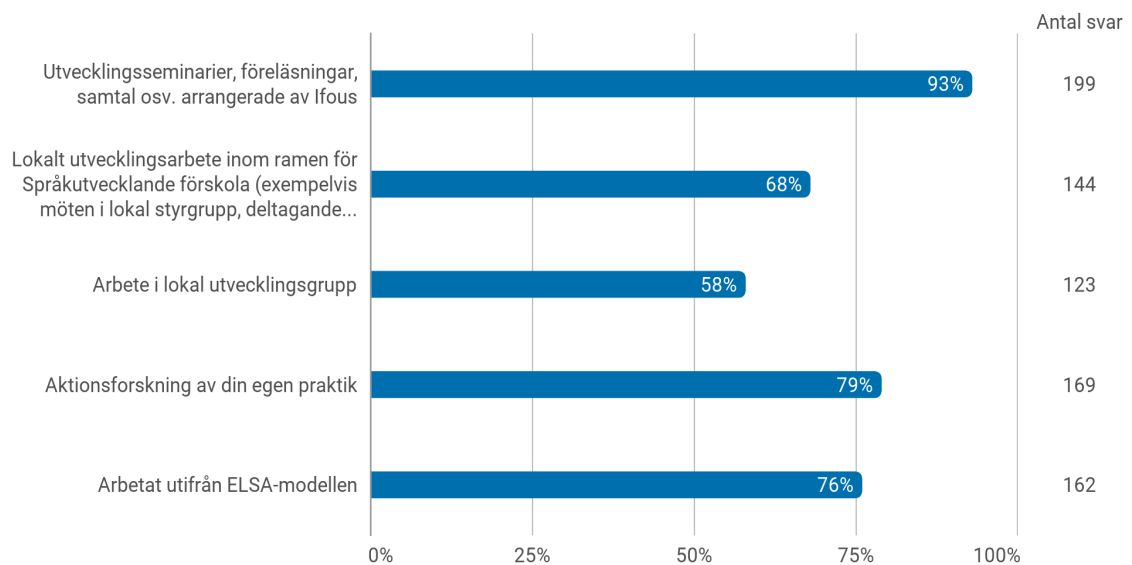
Bilaga B: Översiktsrapport för enkäten

I den här bilagan återfinns översiktsrapporten från enkäten. Alla frågor har inte gått till alla funktioner i programmet (styrgrupp, lokal processledare, rektor, pedagog). Vilka funktioner som fått respektive fråga framgår av frågans rubrik.

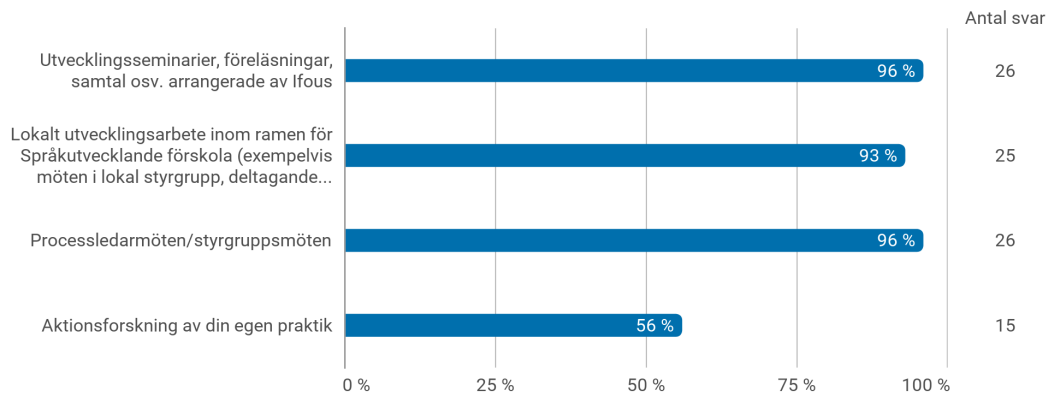
Sammanlagd status

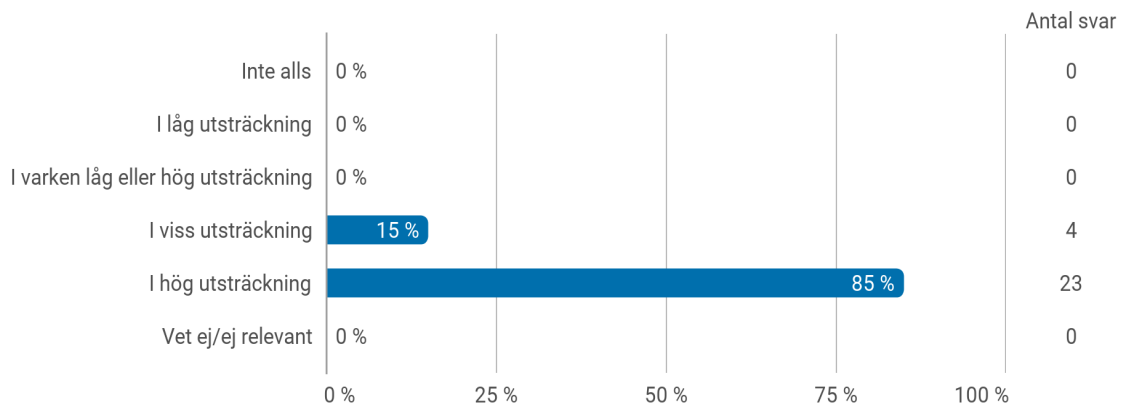
Vilken typ av aktiviteter har du deltagit i? (Rektorer och pedagoger)

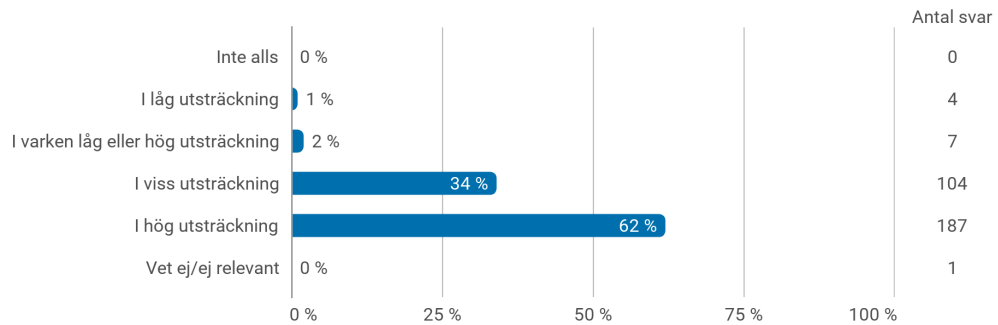
Vilken typ av aktiviteter har du deltagit i? (Styrgruppsmedlemmar och lokala processledare)

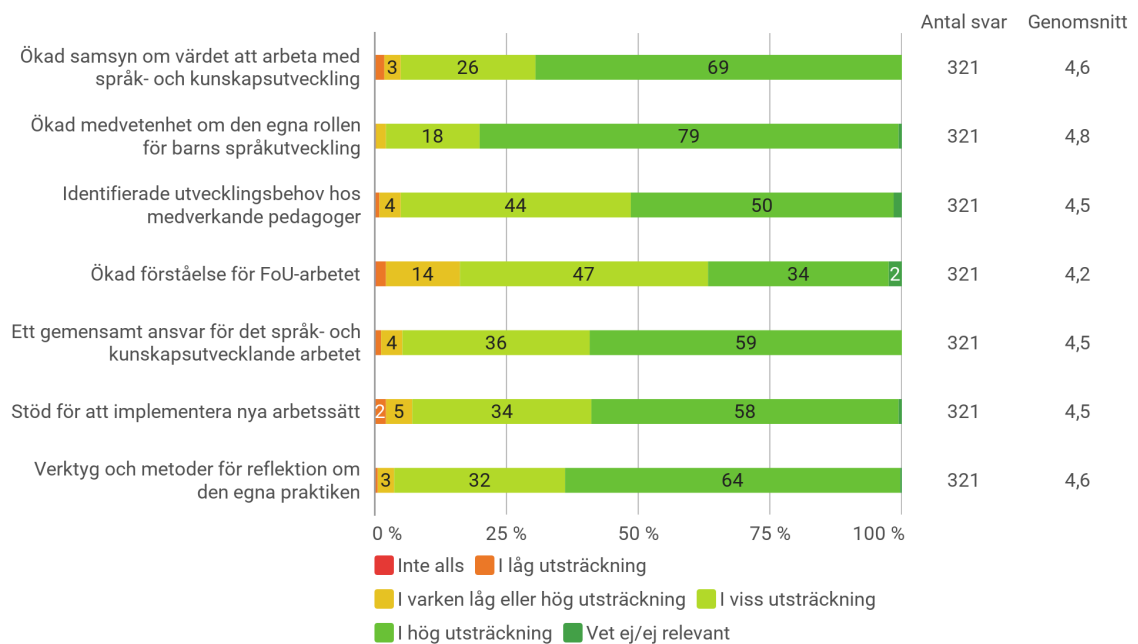
I vilken utsträckning motsvarar programmets aktiviteter din huvudmans behov av att arbeta med språk- och kunskapsutveckling? (Styrgruppsmedlemmar och lokala processledare)

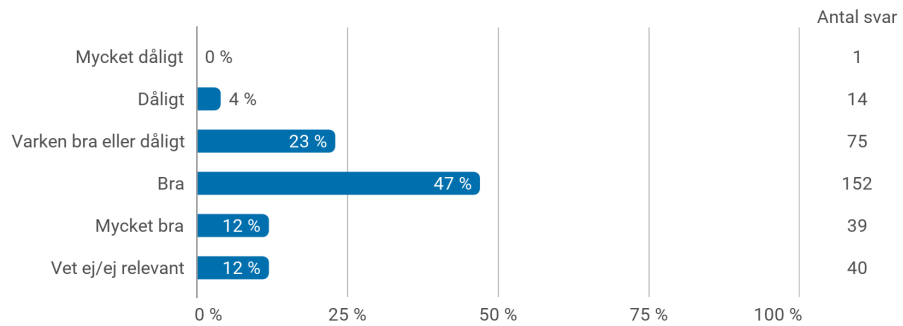
I vilken utsträckning motsvarar programmets aktiviteter din verksamhets/verksamheters behov av att arbeta med språk- och kunskapsutveckling? (Rektorer och pedagoger)

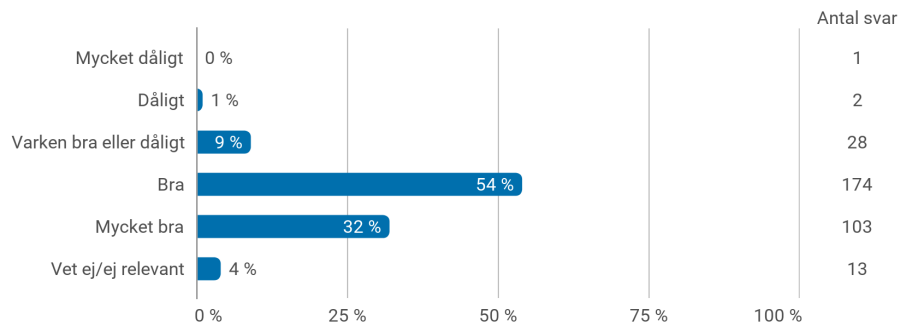
I vilken utsträckning bedömer du att programmets aktiviteter bidrar till följande resultat i din verksamhet/organisation? (Alla)

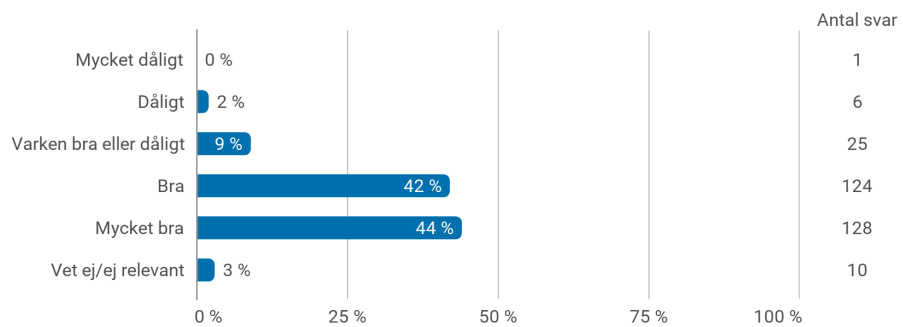
Hur bedömer du att samverkan med forskarna fungerar? (Alla)

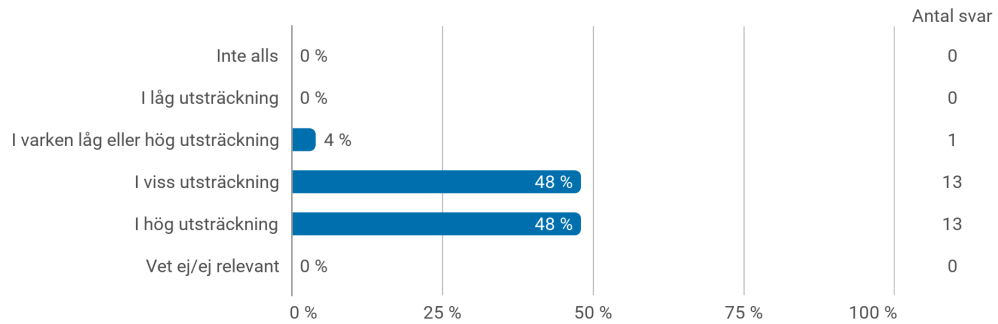
Hur bedömer du att samverkan med Ifous fungerar? (Alla)

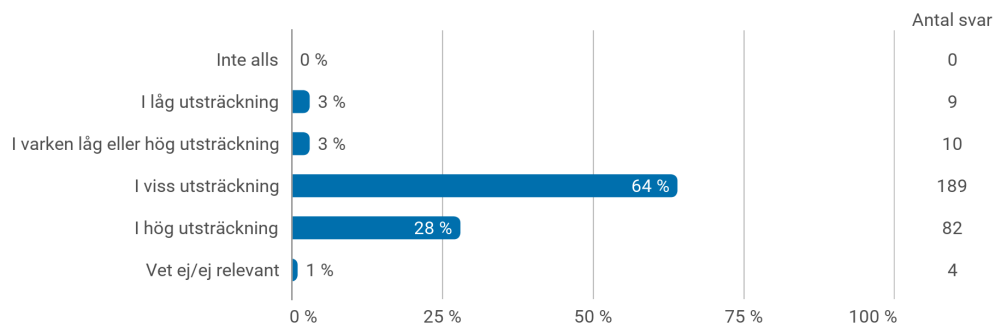
Hur bedömer du att samarbetet i den lokala utvecklingsgruppen fungerar? (Rektorer och pedagoger)

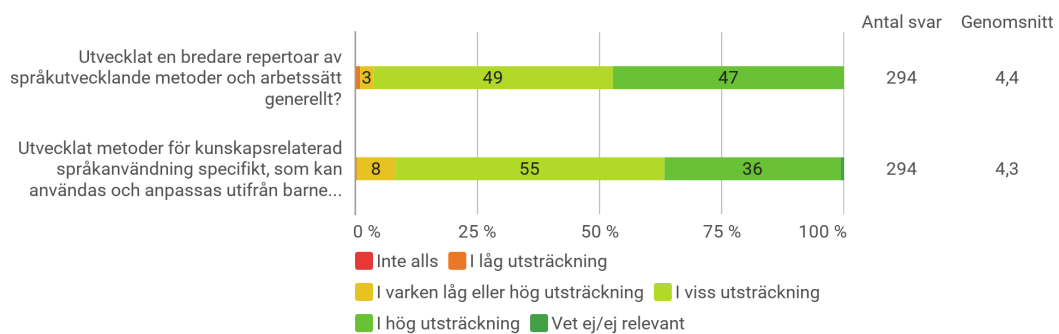
I vilken utsträckning bedömer du att medverkande har ökat sin förmåga att värdera och använda vetenskaplig kunskap? (Styrgruppsmedlemmar och lokala processledare)

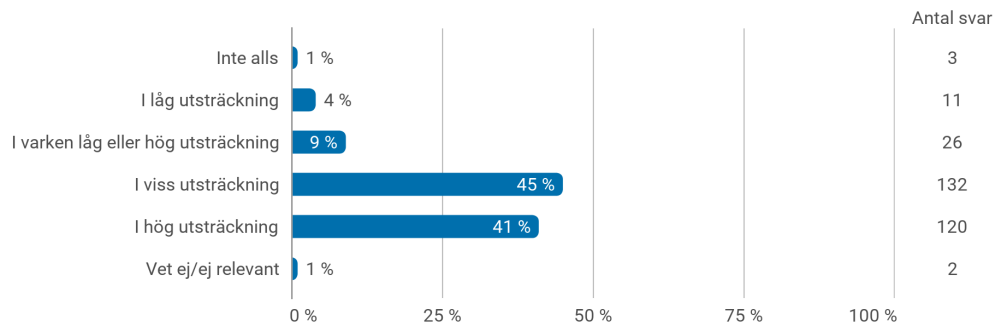
I vilken utsträckning bedömer du att medverkande i er verksamhet har ökat sin förmåga att värdera och använda vetenskaplig kunskap? (Rektorer och pedagoger)

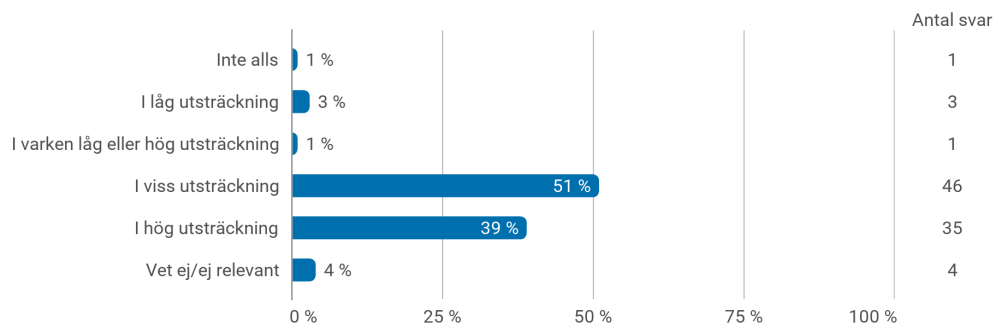
I vilken utsträckning bedömer du att programmet bidrar till att medverkande i er verksamhet har: (Rektorer och pedagoger)

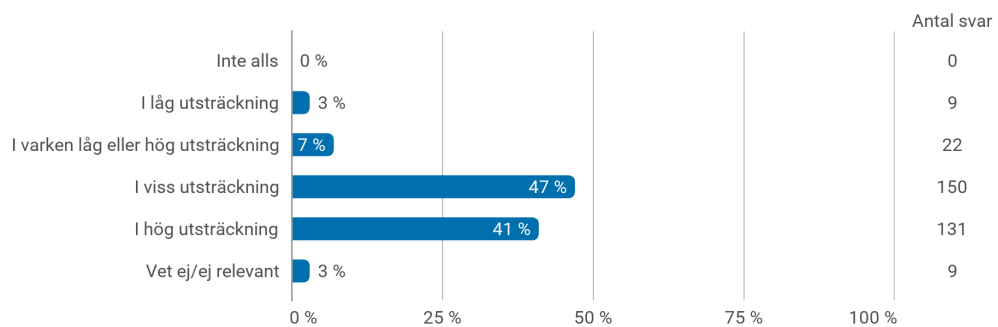
I vilken utsträckning har er verksamhet utarbetat material för uppföljning och utvärdering av det språkutvecklande arbetet? (Rektorer och pedagoger)

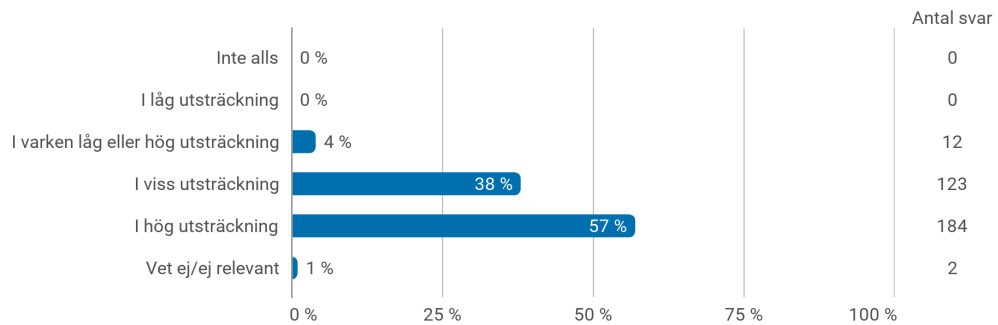
I vilken utsträckning upplever du att programmet bidragit till att huvudmannen fått ökad kunskap om vilka ledarhandlingar* som gynnar språkutvecklande arbete för en likvärdig förskola? (Styrgruppsmedlemmar, processledare samt rektorer)

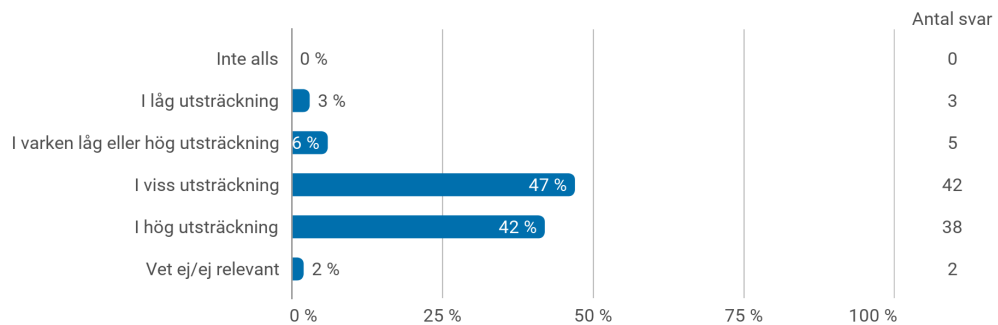
I vilken utsträckning upplever du att programmet bidragit till ökad kunskap om vilka ledarhandlingar* som krävs på olika nivåer för att främja det språkutvecklande arbetet? (Alla)

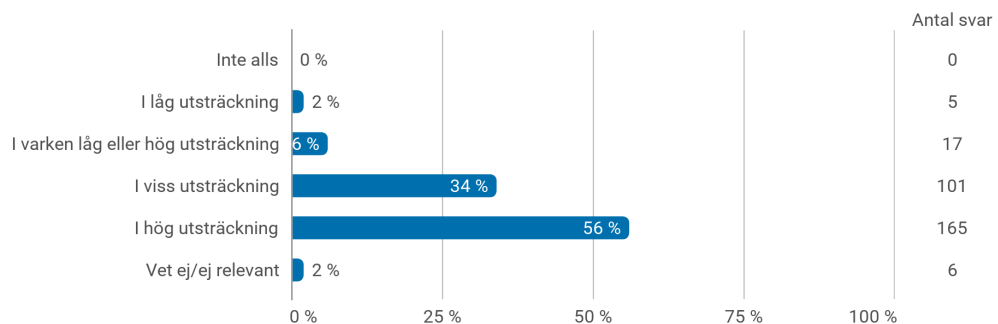
I vilken utsträckning bedömer du att medverkandes professionella praktik* blivit föremål för samtal och gemensam reflektion? (Alla)

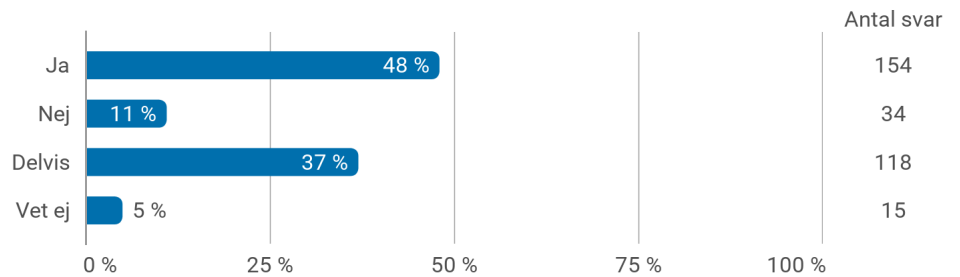
I vilken utsträckning bedömer du att verksamheten/verksamheterna har tillräckligt med resurser (pengar och/eller tid) för att kunna bedriva utvecklingsarbetet? (Stygrgruppsmedlemmar, lokala processledare och rektorer)

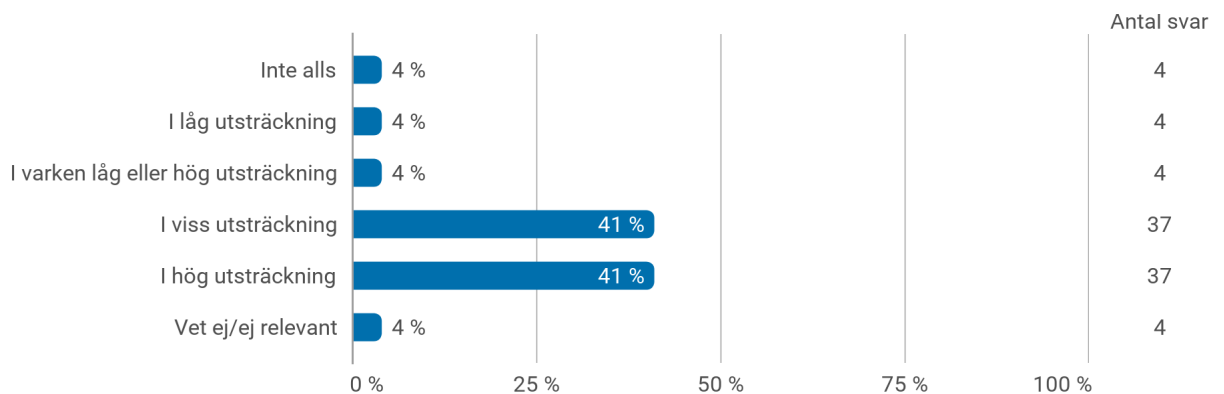
I vilken utsträckning har insatser inom ramen för programmet integrerats med annat språkutvecklande arbete i er verksamhet? (Rektorer och pedagoger)

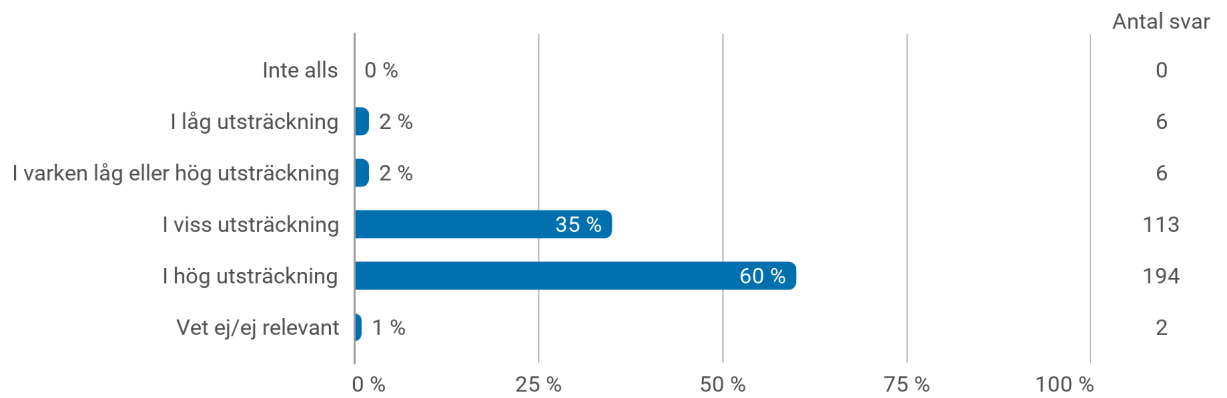
Har det upprättats en plan för hur kunskaper och erfarenheter från programmet delas med kollegor och verksamheter som inte medverkat i programmet? (Alla)

I vilken utsträckning bedömer du att huvudmannen har utvecklat organisationen och skapat förutsättningar för långsiktigt hållbart utvecklingsarbete? (Styrgruppsmedlemmar, lokala processledare och rektorer)

I vilken utsträckning förväntar du dig att resultaten från programmet lever vidare efter att programmet avslutats? (Alla)

OXFORD RESEARCH

Denmark

Oxford Research A/S
Vesterbrogade 149, Bld. 12
3rd floor, 1620 Copenhagen V
office@oxfordresearch.dk

Norway

Oxford Research AS
Østre Strandgate 12
4610 Kristiansand
post@oxford.no

Sweden

Oxford Research AB
Norrandsgatan 11
111 43 Stockholm
office@oxfordresearch.se

Finland

Oxford Research Oy
Eteläinen Hesperiankatu 18
LH 2, 00100 Helsinki
office@oxfordresearch.fi

Baltics/Riga

Oxford Research Baltics SIA
Kr.Valdemara 23-37, k.2
LV-1010, Riga
info@oxfordresearch.lv

Belgium/Brussels

Oxford Research c/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
office@oxfordresearch.eu